

Сватання на Гончарівці

Григорій Квітка-
Основ'яненко

DOVIDKA.BIZ.UA

Українська опера в трьох діях

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Прокіп Шкурат — обиватель з-за Лопані.

Одарка — його жінка.

Уляна — їхня дочка.

Олексій — панський кріпак.

Павло Кандзюба — обиватель з-під Харкова.

Стецько — його син.

Осип Скорик — відставний солдат.

Тиміш — обиватель із Заїківки.

Дівчата, подруги Уляни.

Дія у місті, на Гончарівці.

«Сватання на Гончарівці» ДІЯ ПЕРША

Вулиця на Гончарівці. Удалині видно Холодну гору.

ЯВА ПЕРША

Прокіп (*напідпитку, виходить зі свого двору без пояса й шапки, свиту несе на плечі й співає*):

Спить жінка, не чує,

Що мужик її мандрує.

Спи, жінко, спи!

Я тим часом одягнуся,

Та на вольну заберуся,

А ти, жінко, спи!

Хоч немає ні алтина,

Відвічатиме свитина,

А ти, жінко, спи!

Як заставлю я свитину,
То і вип'ю четвертину,
А ти, жінко, спи!
О, та мудра ж і сивуха!
А ти, жінко, псяюха,
Спи кріпко, спи!
Як уволю я нап'юся,
Чорта й жінки не боюся —
Нехай вона спить!

(Крадеться через театр).

О д а р к а *(виходить із хати, не виходячи з двору).*
А куди це вже поперся, йолопе? Чи знову на
вольну? Вернися лишень сюди!

П р о к і п *(роздратовано, убік).*
От чортова доглядачка! Таки підгледіла!
(Кричить їй сердито.)
Чого там вертатися? Ніколи!

О д а р к а.
Яке там «ніколи»? Вернися, бузовіре!
(Він її не слухає, вона погрожує кулаками.)
Вернись, кажу, вернись! Чи хочеш, щоб за патли
знову притягла?

*(Він іде далі; вона, розлютована, вибігає і
кричить):*
Вернись, вернись, вернись!

П р о к і п *(дратуючись, повертається).*
Та вже ж вернувся! Ну, чого там так припекло?

О д а р к а.
А кажи, куди було помандрував?

Прокіп (*сердито*).

Та де ж би я мандрував? Хотів піти до шевця, щоб
чобіт залатав.

О дарка.

Яке латання? Неділька свята! Забув, католице? Ще
добрі люди й з церков не повиходили, а ти вже
швендяєш на вольну!

Знаю я тебе! Це ж було б, як позавчора: п'ятниця
свята, люди й крихти до рта не беруть, а він на
вольній так напився, що додому не дійшов. Упав у
провалля на Холодній горі та й проспав усю ніч. Іще
диво, що москалі не обібрали! Чи то ж не сором?
Ой, лихо мені з тобою! Занапастила я свою
головоньку з таким п'яницею! Тільки б йому по
вольних шлятися!

Прокіп.

Атож! А чого вольну зробили так далеко? Якби на
нашій вулиці, то я б випив та й додому дістався. А
то біда — йдеш, йдеш, поки доплетешся!

О дарка.

А, дурний та безтолковий! А чому не скажеш: нащо
пити? От коли б кабатчики перемістились аж за
Залютин — тоді б я спасибі сказала!

Прокіп.

Та й туди недалеко. Аби дійти — а там байдуже!

О дарка.

Бач, п'яниці море по коліно! Він своє товче! Я тобі
кажу: нащо ти п'єш? Чи мало худоби пропив? Був
господар як господар: волики, корівка була. Одежа
— як у міщанина. Все попропивав, на ніщо звівся!
Одна свитина, а пояса й шапки катма!

Прокіп.

Брешеш — не все пропив! Шапка й тепер у тебе в скрині, а пояс заставив.

Одарка.

А бодай тебе заставляла тряця! Нащо заставляв?

Прокіп.

А що я винен, коли шинкар у борг не дає?

Одарка.

Та нащо ти п'єш?!

Прокіп.

А нащо ж! Шинкар до мене добрий, хоч опівночі прийди — відчинить. І горілка не розведена! До кабатчиків не піду. Та нащо й вигадали горілку, коли її не пити? Якби не було — не пив би! Тоді б тебе слухав.

Одарка.

Ох, моя бідна голівонька! Що мені з ним робити? Усе пити та й пити! Якби не я бубликами торгувала — з голоду б пропали! Який мене біс поніс за цього п'яницю?

Була я колись козир-дівка: і на вулиці, і в танцях, і в дружках, і в колядці — всім була голова! Матері казала: «Не віддавай мене за мужика-хлібороба, я собі дівка не проста: дідусь був на Іванівці попом». А матір мені: «Он твоя баба сластьонами торгувала!» А я собі бублейниця, та ще й перша на базарі! Старша сестра за школярем — може, й за мене панич знайдеться».

Отак і йшла — та й пішла! От і живу! Люди собі в щасті — й горя не знають; а я все життя занапастила!

Де моя молодість? Де краса? Все заїв цей п'яниця, шибеник, харцизяка, воло...

(Бачить, що Прокіп тихцем намагається утекти, біжить за ним).

А куди це? Стій лишень! *(Тягне його за чуб)*. Отак-то, коли по-хорошому не слухаєш!

ДУЕТ

О д а р к а:

Чи я ж тобі не говорила?

Чи я ж тобі та не веліла,

Щоб ти дома сидів

І на вольну не ходив?

П р о к і п *(кланяється):*

Ой ти, жінко моя!

Ти, голубко моя!

Пусти ж мене прогулятись,

Коли ласка твоя!

О д а р к а *(штовхає його у двір і зачиняє ворота):*

Ой, тут гуляй, мій миленький!

Мов той цуцик кривенький.

Сиди там, пропадай

І нікуди не втікай!

П р о к і п *(із-за воріт).*

Та тут же я нудитиму,

Усім, усім казатиму:

Була жінка мужика,

Була, була й товкла!

(Разом).

Не брешу я, не брешу:

Була жінка й товкла!

Брешеш, брешеш, песька донько,

Була мене й товкла.

О д а р к а.

Брешеш, брешеш, вражий сину!

Я не була, не товкла.

Потягла я за чуприну,
Тільки страху задала.

О д а р к а.

Сиди, сиди собі там, мандрований цуцику! Та гляди: тільки но лиш ногою вийдеш — не побоюся гріха, битиму, кажу тобі, що битиму. Коли б мені знати, як то в панів бува? Адже розказувала ключишниця того пана, що у великих хоромах із зеленим верхом живе. Так, каже, пані так над паном вередує, що й борони, боже! Чого б не забажала — чи мочених кисличок, чи німецьких медяничків, чи якої хустки або одежі — все є: хоч опівночі забажає, то все їй і поставля, і без її волі з хати не йде. Через що-небудь же вона так їм овладіла? Бо ж не приходиться жінці чоловіка бити; хіба у панів така мода? От уже було б добре, якби й ми по-панському над чоловіками вередували!

ЯВА ДРУГА

Ті ж і Кандзюба.

К а н д з ю б а.

Дай, Боже, день добрий! З неділею будьте здорові.

О д а р к а.

Спасибі, будьте й ви здорові. Як ся маєте?

К а н д з ю б а.

Та до якого часу — ще б то й не тее.

О д а р к а.

А ваші за-харківці, чи всі живі?

К а н д з ю б а.

Та вже нашим за-харківцям така біда прийшла, що й сказати годі.

О д а р к а.

А що там за біда?

К а н д з ю б а.

Таких салдатів найшло, що й сказати не можна! Що вулиця — то й салдат на квартирі. Видимо-невидимо! Аж тридцятєро, кажуть, прийшло. Така біда! — А старий ваш дома?

О д а р к а.

Та через силу дома. Оце тільки спинила мандрувати.

К а н д з ю б а.

А куди ж то?

О д а р к а.

Та ви знаєте його натуру? Йому ні празника, ні неділеньки; усе б йому швендяти по шинках.

К а н д з ю б а.

Ось знаєте що — пораджу я вам: така була в мене перша жінка — п'яниця непросипенна. От же я повіз її до знахаря; він дав якоїсь води та й побожився, що вже не буде пити. Та, мабуть, і перестала б, та не до горілки їй стало: кричала, що в животі пече, та до вечора й умерла. От коли хочете щастя — повезіть і ви свого.

О д а р к а.

Та я ж возила, і де вже не була! Бувала і в Тишках, і в Деркачах, на правій середі аж у Водолагу їздила. Та що ж? Усі в один голос: «Починено та й починено». Далі, спасибі, в Острроверхівці ворожка заочі вгадала: каже, що любощів давано, та, не вмючи, переборщили. А хто ж то дав — аж дивина! Каже: чорнява молодиця, а на хаті дах — немазаний. От як в око влучила! Знаєте Грициху, невістку старого Пискавки? Вона, вона й починила!

Чорнява ж, і верх немазаний! Я ще її, гадюку,
позиватиму — не відбивати ж чоловіка!

Ну, ворожка дала мені зілля й каже: «Звари та дай
йому рівно на молодика, у глуху північ, як перші
півні заспівують». А я, собі на лихо, чи проспала, чи
так на мене наслано — перших півнів не почула та
дала, як другі заспівали. Що ж? Як випив — як
скочить, як дерне з хати, та на вулицю! А там як
чкурне — аж ляпотить; та й поченчекував аж на
Косолапівку. Пив, пив три дні, усе з себе
попропивав. Я сама знайшла та насилу додому
доволокла. Та відтоді ще гірш п'є. Уже хіба
крадькома вирветься, а то тримаю, як того цуцика,
на вірьовці.

К а н д з ю б а.

Де ж він тепер?

О д а р к а.

Отам заперла — нехай висидиться.

П р о к і п (*за воротами співає*).

Била жінка мужика, за чуприну взявши...

К а н д з ю б а.

Бач, де озвався! — Здоров, приятелю, а ходи-но
сюди!

П р о к і п.

Рада б душа в рай — так гріхи не пускають. Як
жінка скаже.

К а н д з ю б а (*Одарці*).

Випустіть його, будьте ласкаві. Маю до вас діло.

О д а р к а.

Ану, іди сюди, іди!
(*Прокіп виходить*).

ТЕРЦЕТ

К а н д з ю б а .

Послухайте мене.

Ось будьмо ми сватами!

О д а р к а .

Кажіть, кажіть — у чім?

Цьому ми раді самі.

П р о к і п .

На вольну щоб сходить?

Горілки принести?

О д а р к а .

Та годі тобі, дурню,

Не знать, про що товкти!

(Кандзюбі).

Він, знай, своє.

Кажіть же — що таке?

К а н д з ю б а .

А що? Дочка у вас є?

П р о к і п і О д а р к а .

Є, є!

К а н д з ю б а .

Та вже на виданні?

О д а р к а .

Хоч і сьогодні віддавати.

К а н д з ю б а .

Сина маю.

П р о к і п і О д а р к а .

Знаємо.

К а н д з ю б а.

Так віддайте!

О д а р к а.

Потурайте! Чи він нам рівня?

П р о к і п.

От і треба добувати! Та на вольну швидш чухрати!

А де твоя гривня?

О д а р к а (чоловікові).

Відчепись, врагова дитино!

(Кандзюбі).

Усяк зна,

Що в вашого сина

Та клепки нема!

К а н д з ю б а.

Що б то як?

О д а р к а.

Та так:

Прибитий на цвіту.

К а н д з ю б а.

Тю-тю!

Та ще фіть-фіть!

Ви діло тут кажіть:

Чи віддасте,

Чи нехай іще росте?

Мене не підводіть.

(Разом).

К а н д з ю б а.

А чому ж і не віддати?

В нього всього є.

Прокіп.

Як же можна віддавати,
Коли горілки він не п'є?

Одарка.

Як же можна віддавати?
Дурний — його всяк б'є.

Кандзюба.

Гай, гай! Товкуєте не знать об чім! Горшка окропу не стоїть. Та хоч би і зовсім дурний був, так не узяв його кат, буде багатий після моєї смерти; аж розумній жінці за ним і добре буде. Слава тобі, господи! Є воликів пар, може, двадцятєро; ходимо у Крим за сіллю і за рибою на Дін, і усякую хуру беремо, чи у Кирсон, чи ув Одесу. Є й коров'ят з п'ятнадцятєро, та овечат там чи дві сотні, чи й більш; батраків дома з десяток, та при скотині на бразі скільки є. Буде чим орудувати; перепадатиме копійка. А мій же Стецько та не зовсім і дурний: він, собі на лихо, трошки непам'ятливий та нерозсудливий, та до сьома не налічить, та не зна, що руб, а що гривня; а то зовсім парень друзяка. Та й яка нужда, що нічого не зна; жінка навчить і усьому товк дасть, та й буде панею жити. Коли схоче яке ремество держати, чи коцарювати, чи по-вашому бублейничати...

Прокіп.

Або й шинкарювати; і то діло дуже добре!

Кандзюба.

Та що захоче, то вже не піде до людей позичати.
Нуте, чого тут думати? Так чи не так, так я піду по других; бачите, вже не рано.

О д а р к а.

(з явним задоволенням слухала його).

А що, Прокопе, як думаєш?

П р о к і п.

Ти думай, а я вже за тобою.

(Співають).

К а н д з ю б а.

Так будьмо ж ми сватами!

О д а р к а.

Сьому ми раді сами.

(Разом).

К а н д з ю б а.

Пришлю, пришлю людей,

Свати мої любезні!

Отецька свого пришлю.

П р о к і п.

Пришліть, пришліть людей,

Ой сватушко любезний!

Горілки накуплю.

О д а р к а.

Пришліть, пришліть людей,

Ой сватушко любезний!

Я хустку почеплю.

(Обнявшись, танцюють).

О д а р к а.

Е! тривайте лишень: ще треба дівки спитати, як-то вона ще скаже?

К а н д з ю б а.

Хіба вона часом і не туди?

О д а р к а.

Та таки трошки вередливенька. То скаже: не варіте з салом, а з яловичиною; то м'яса не схоче, а сала забажа; то тараня солона, та що-небудь і вигадує; така вже собі ніжна! То щоб і з женихами не стала вередувати.

К а н д з ю б а.

Та вона ж не панянка! Нехай вже ті вередують, поки довередуються до свого. Та нічого гріха таїти, тепер і усюди така мода: наші мужички — так усе б то за міщан; а міщанка вже і об купцеві не дуже дума, а щоб вискочити за палатського або за скубента! то і гляди: дівують, сердешні, до того, що можна буде їми на Донці греблю загатити. — А з своєю як хочете, а я людей пришлю. Не наробіть тільки бешкету.

О д а р к а.

Та не бійтесь, не бійтесь, присилайте-таки старостів; вже ж вона не без розуму, вміє розсудити.

К а н д з ю б а.

Спасибі ж за ласку. Ждіть від нас людей по закону,
увечері; а я Стецька пришлю, нехай з дівкою... Я
щось її не знаю; а як її зовуть?

О д а р к а.

Та Уляна ж і досі.

П р о к і п.

Та ще й Прокіпівна.

К а н д з ю б а.

Так нехай мій Стецько з Уляною, як там треба,
поговорять; а ви її навчіть, щоб часом не
брикалась. Прощайте до якого часу.

(Повторюють останній куплет).

(Разом).

К а н д з ю б а.

Пришлю, пришлю людей,

Свати мої любезні!

Стецька свого пришлю.

П р о к і п.

Пришліть, пришліть людей,

Мій сватушко любезний!

Горілки накуплю.

О д а р к а.

Пришліть, пришліть людей,

Мій сватушко любезний!

Я хустку почеплю.

(Обнявшись, танцюють, потім Кандзюба йде).

Прокіп.

От же скверно, що свата без чарки горілки
відпустили! Чому б то дома про нужду не держати?
Тепер треба збігати на вольну та на сватання
придбати.

Одарка.

А вже ти мені з тою вольною остив та споганів! І як
би то ти проніс від об'їздчиків?

Прокіп.

Але! будьте і первина! Через лісок, та через ярок,
та вскочив у садок, та й дома, от їм і дуля під ніс!
Так посилай же.

Одарка.

Нехай лишень виясниться, бач, нахмарило! Іди
лишень додому, я підожду Уляни, та й прийду, і
сядемо обідати.

Прокіп.

(*неохоче*). Та вже і піду. Таки-то і урвався на
вольну! (*Йде*).

ЯВА ТРЕТЯ

Одарка і Уляна.

У л я н а.

Здорові, мамо, були! З неділенькою будьте здорові.

О д а р к а.

Спасибі, будь і ти здорова! Де-то ти так рано ходила? Поки я упоралась, дивлюсь, вже тебе і нема.

У л я н а.

Ходила, мамо, на базар, поки до ранньої, та купила дещо. Ось скиндячки у коси, а оце шпалерів купила на голуби та на квітки. А оце, бач, так обіщалась: на ті гроші, що по п'ятинкам заробляла, так відклала, та, зібравши, от і купила, платок. Бач, який? *(Розвертає хустку)*. І не гарний, скажеш? Великий та модний, з квітками; тепер усюди такі на міщанках.

О д а р к а *(розглядає хустку)*.

Нащо було тратитись? Мабуть, і дорогий?

У л я н а.

Дала я за нього сім кіп та золотого з п'ятаком; та вже торгувалась, торгувалась! Морока та й годі! Біля круглого трахтиря чугуєвська перекупка, так аж забожилась, що не можна дешевше. Та ще там сміх: вона узяла, та на мою голову приміряє і каже: виш, як тобі к лицю! — А тут де узявсь пан, таки справжній пан; тут хрест *(указывая на грудь)*, а тут кавалерія *(указывая на шею)*, та й каже: "От славная девушка! Пристало, пристало. Вот красавица!" — А я як засоромилась. Ув очах почервоніло, та не знаю, куди й дивитись; а він усе хвалить та сміється.

О д а р к а.

Потурай панам, чого вони не набрешуть! То він над тобою глузував.

У л я н а.

Будто б то пани і брешуть? Вони сього не вміють і над дівкою не будуть гнущатись. Вони письменні.

О д а р к а.

Та знаю я і письменних. Є, душко, з них усякові. Чи мало тут на Гончарівці дівчат з ума позволили і письменні, і купці, і усякі? Хто молодого чоловіка зупинить!

У л я н а.

Та сей, мамо, вже підтоптаний.

О д а р к а.

Потурай, потурай! Такий ще більш лиха наробить, чим молодий. Ох, знаю я таківських! — Та скажи ж ти мені, нащо тобі сей платок?

У л я н а.

Оттак, нащо? Лучиться чоловік, от у мене і хустка. Рушники є, хустки не було, тепер піде йому на хустку, а як вийду заміж, так буду сама пов'язуватись. Тепер вже така мода, що очіпків не носять, і на попадях не побачиш; не так, як ви усе у очіпці, по-старосвітськи.

О д а р к а.

Тим-то й горе, що новина старовину прогонить. Потурай людям! Пркинули свій закон, та усе б то

по-панськи, то й наші будуть, як панні з мужиками жити. А се добре зробила, що купила хустку. Увечері жди старостів, казали, прийдуть.

У л я н а. *(ніяково).*

Які там старости? Від кого б то?

О д а р к а.

Чи знаєш із-за Харкова Павла Кандзюбу, що чумакує? Він колись до нас заходив з монастиря на спаса.

У л я н а.

От за того старого? Лисого?

У л я н а.

Тю-тю, дурна! — За Стецька, його сина, коли знаєш.

У л я н а.

За того божевільного? Се ще краще! Та він, мамо, зовсім дурний!

О д а р к а.

Дурний! — Так багатий.

У л я н а.

Цур йому з його багатством, коли в нього глузду нема.

О д а р к а.

Глузду нема, так багатий.

У л я н а.

Як і по нашій вулиці йде, то малі діти з нього сміються.

О д а р к а.

Нехай сміються, а він собі багатий.

У л я н а.

А як прийшов раз до нас на Оснів'янську мойку, так там такий з нього регіт був, що вже хазяїн насилу прогнав, щоб ми через нього не гуляли. Се вже побила лиха година та нещаслива, коли за такого іти; неначе усі люди повимирали.

О д а р к а.

Так кажу тобі, що багатий! Скільки пар волів чи усякої худоби! У нього будеш у золоті ходити; а помре старий, так усьому добру будеш господиня. Нема на світі луччого щастя, як з дурнем жити! Він тебе не б'є, не вередує; а коли там здуру хоч і налає, так тільки крикни на нього, то він і замовче. Куди схочеш, підеш; як задумаєш, так і худобою орудуєш. Та що то й казати! Усе не те, що з розумним; нема тобі воленьки; ні погуляти, ні в хороші походити. А сварка, а лайка, а бійка!.. Ось і мій п'яниця: що з нього, що він не дурний? Коли б пак одурів, то я б зрадувалась.

У л я н а.

Та вже, мамо, що хочете, кажіте, а я за того дурня, за того бецмана не піду та й не піду.

О д а р к а.

Нічого вередувати. За такого багатого не підеш, так кого ще тобі треба? Чи якого повитчика будеш ждати? Та доки нам тебе і содержати? Бач, батько п'яниця непросипенний; я своїми бубликами тільки вас і содержу, та вже і в мене сила не та; звалюсь, хто вас буде годувати?

У л я н а.

Чим я тобі, мамо, у тягість? Літом на мойці — слава тобі, господи, — скільки заробляю? А зимою пряду; та й зібрала чимало: повнісінька скриня на колесах. Коли ж я стільки у дівоцтві зібрала, то можу себе і содержувати, і зодягати і без мужика-дурня.

О д а р к а.

Те-таки, що зібрала, то гаразд, а що за багатим мужиком більш збереш, так то ще лучче. Послухай мене, Улясю! Послухай мене, доню! Не дровичись! Іди за Стецька, даром що дурний. Бач, ніхто не трапляється. За кого ж тебе і віддати? Де ті люди?

У л я н а (*соромливо*).

Мамо!.. Я б вам... щось сказала...

О д а р к а.

Ану, кажи.

У л я н а.

Адже ви знаєте Олексія?

О д а р к а.

Якого се?

У л я н а (сміливіше).

Ковалю. Ось чи впам'ятку вам, що доварив вам кочергу, а оце недавно чаплію зробив?

О д а р к а (*згадуючи*).

Еге-ге-ге! Коваль? Знаю. А що? Чи не дума він?

У л я н а (*соромливо*).

Атож!

О д а р к а.

Нехай собі і у голові не доклада. Чи можна, щоб я за нього віддала? Хіба він тобі казав?

У л я н а.

Еге!

О д а р к а.

А ти що? А ти йому і не плюнула межі очі?

У л я н а.

От так пак! А за що?

О д а р к а.

Щоб не сікався за нерівню. Чи не думаєш ти за нього?

У л я н а.

Атож!

О д а р к а.

Та що се ти узяла у голову? Чи він же тобі рівня? Правда, він парень добрий, коваль мудрий, усячину

зробить, не п'є, з бурлаками не гуля, протів мене звичайний; усе правда. Так що ж? Крепак!

У л я н а.

Що нужди, мамо, що крепак. Пани у нього добрі, про них усюди така чутка іде.

О д а р к а.

Та хоч вони і добрі, та пани! Як-таки се можна, щоб тобі з волі та у неволю; була казенна, та підеш у підданство; була городянка, та станеш селянкою!

У л я н а.

Де б я ні була, чим би я ні стала, то мені і байдуже. Мені за ним буде усюди добре, бо я люблю його!

О д а р к а.

А того і не подумаєш, як тебе поженуть на панщину?.. Ох, мені лихо! Мою Улясю та на панщину!

У л я н а.

А чим панщина страшна? Так зате не знатимемо ні подушних, ні десятських, ні хвонарних; усе то пани за своїх людей платють. Та і на мойці — чи мало там панських? Так усі-то, крий боже, як то хвалються, що як добре за панами жити!

О д а р к а.

Та вже ж, Улясю, як собі хоч, а я тобі мати, так я тобі скажу: скоріш в мене на долоні волосся виросте, чим я віддам тебе за Олексія. Та вже тут нічого патякати: я вже старому Кандзюбі казала, щоб сьогодні і старостів присилали.

У л я н а.

Ох, мені лихо! сьогодні?..

О д а р к а.

Сьогодні, сьогодні. Чого тут відкладати? Постій же, доню, тут; Стецько прийде, та й поговорите собі любенько; а ти не безумствуй, будь до нього приязна...

У л я н а.

Об чім з таким дурнем і говорити? Я не вмію...

О д а р к а.

Потурай! Дівка з парубком аби б зійшлись, а то найдуть, об чім говорити, а часом і мовчки ще й лучче подружать; я се добре знаю. — Посидь же за воротами, а я піду лагодити обідати. (Уходить).

У л я н а (одна).

Так такая-то моя доленька нещаслива? Так такому-то дурневі достанеться орудувати надо мною? Так такий-то йолоп наругається над моєю русою косою? Що мені у його багатстві? Казала ж наша паламарка: через золото, каже, сльози льються. Наварю і борщу, і усякої страви, та як воно буде розведено моїми слізоньками, чи піде ж у душу? Буде і одежа хороша, і постіль біла, та коли стіна німа, з ким буду розмовляти, у кого порадоньку узяти? З Олексієм пішла б на край світа, старцевому сухареві буду рада, з калюжі водиці нап'юся, аби б він, мій милий, мій голубонько сизий, мій Олексієчко, мені подав! Коли ж горе і біда постигне, то аби б він був біля мого серденька, він не дасть мені сплакнути; а як приголубить мене,

то і усю бідоньку забуду. (Развертыває куплений платок і, розглядаючи його, поет).

Хусточко ж моя шовковая!

Чи на те ж я заробляла,

Щоб нелюбу, та й немилому,

Та її я почіпляла?

Хусточко моя шовковая!

Обітри мої слізоньки!

Нехай же, нехай же від них

Полиняють квітоньки!

Хусточко моя шовковая!

Прийшло тебе заховати.

З пліточкою та і дротяною

Тепер треба привикати!

Хусточко моя шовковая!

Не доставайся ворогу.

Покрий мої ясні очі,

Як я ляжу у гробу!

ЯВА ЧЕТВЕРТА

Уляна та Стецько виходить незабаром; роззявивши рота і розмахуючи руками, йде і, побачивши Уляну,

зупиняється, сам із собою сміється, охорашивається; підходить та боїться; оглядає Уляну ззаду і із захопленням каже.

С т е ц ь к о .

Та й патлата! (Сміється голосно і, дійшов до Уляни, раптом перестає і, довго подумавши, каже). А що у вас варили?

У л я н а . (стоячи на місці, не звертає на нього уваги і сумно відповідає).

Нічого!

С т е ц ь к о . (Довго згадуючи).

Ну!.. ну!.. а тепер... що?

У л я н а .

Що?

С т е ц ь к о .

Що?

У л я н а .

Що?

С т е ц ь к о .

Що?

У л я н а .

Що? Нічого.

С т е ц ь к о .

Брешеш-бо, як нічого! Батько казав, розпитай її обо всім. А чорт її зна, об чім її розпитувати! Я усе позабував.

У л я н а.

Так піди до батька та і розпитай, коли позабував еси!

С т е ц ь к о.

Так він-бо добре казав, не іди, каже-говорить, від неї, поки обо всім не домовишся.

У л я н а.

Ні об чім нам домовлятися.

С т е ц ь к о.

Як ні об чім, коли вже ти за мене ідеш?

У л я н а.

Ні, голубчику, сього ніколи не буде.

С т е ц ь к о.

А чом не буде?

У л я н а.

Тим, що я за тебе не піду.

С т е ц ь к о.

А чом не підеш?

У л я н а.

Тим, що не хочу.

С т е ц ь к о .

Та чому не хочеш?

У л я н а .

А не хочу — тим, що не хочу.

С т е ц ь к о .

Ну, тепер твоя правда. А батько казав, що ти підеш.

У л я н а .

Не піду.

С т е ц ь к о .

Ну, а батько казав: не потурай їй, поженитайся, та пісеньки заспівай, то вона і піде. От я і заспіваю:

На курочці пір'ячко рябоє;

Любимося, серденько, обоє.

Диб, диб на село,

Кив, морг на нього.

Я не дівка його.

Не піду я за нього.

Ой полола дівчина пастернак

Та сколола ніженьку на будяк.

Диб, диб на село... и проч.

Не так болить ніженька з будяка,

Ой як болить серденько від дядка.

Диб, диб... и проч.

Ой, чия ти, дівчино, чия ти?

Чи ти вийдеш на вулицю гуляти?

Диб, диб... и проч.

А що? чи хороша моя пісня?

У л я н а.

Така точнісінько, як ти, що нічого і не второпаєш.
Ось слухай, яку я тобі заспіваю. (*Співає*).

В мене думка не така,

Щоб пішла я за Стецька.

Стецько стидкий!

Стецько бридкий!

Цур тобі, не в'яжися!

Пек тобі, відчепися!

Божевільний!

Не дурна я і не п'яна,

Щоб пішла я за Степана.

Стецько стидкий... и проч.

Лучче впасти мені з дубу,

Чим йти заміж за Кандзюбу.

Стецько стидкий... и проч.

Лучче мені з мосту в воду,

Чим достатися уроду!

Стецько стидкий... и проч.

А що, Стецю, чи хороша моя пісенька?

С т е ц ь к о. (довго дивиться на неї мовчки, потім раптом скрикує).

Погана! Який тебе нечистий такої навчив? Як я її розслухав, так вона дуже погана! Зачим ти її співаєш? Га?

У л я н а.

Та я тобі і співаю і кажу, що не люблю тебе і не піду за тебе.

С т е ц ь к о.

Так себто батько збрехав? Ну, ну! Ось тільки скажи йому, що він бреше, то так по пиці ляпанця і дасть. (Зітхнувши). Я вже пробував.

У л я н а.

Так що ж? То батько твій, а то я тобі кажу, що не хочу.

С т е ц ь к о.

Не треба мені твого хотіння, підеш і без нього. Батько ще казав, щоб ти не дровичлась.

У л я н а.

А чого мені дрочитись? Я не скотина, нехай бог милує! А щоб я пішла за тебе, то навряд. Я ж кажу, що наше сватання ще вилами писане.

С т е ц ь к о .

Ей!.. чи Присько, чи Домахо, чи як тебе. Послухай, та іди. Ось коли б ти вже була моя жінка, та сказала б, що не хочеш за мене, так я б тобі пику побив, як мені батько часом б'є; а то ще тепер не можна. Батько казав, після весілля можна жінку бити скільки хоч, а тепер, не можна. Дарма! я і подожду. А поки ще ласкою прося: піди за мене!

У л я н а . (у бік).

Що мені з дурнем товковати? Покинула б його, так мати лаятиме. Зостанусь та буду його піддурювати.

ЯВА П'ЯТА

Ті ж і Олексій, побачивши їх разом, тихо підходить та підслуховує.

С т е ц ь к о .

Оце ж увечері і старостів пришлемо. Чи присилать?

У л я н а .

А як же? присилай, присилай. (У бік). Побачиш, якого облизня пінмають.

С т е ц ь к о .

А піч колупатимеш?

У л я н а .

Як-то вже не колупатиму? Оттак усю поковиряю.
(Дере його по обличчю пальцями).

С т е ц ь к о. (Оговтуючись, регоче).

Бач, яка жартовлива! Але трохи баньок не виколупала. Зачим так робити?

У л я н а.

Затим, що я тебе шаную (*тихо*), — як ту собаку рудую!

О л е к с і й. (у бік, з жалем).

От тобі і правда на світі! Послухаю, що дальш буде.

С т е ц ь к о.

Ну! Кажи ж ти мені: як ми оженимось, то що будемо робити? Га? кажи, кажи.

У л я н а.

Ти знаєш, а я не знаю.

С т е ц ь к о.

Пожалуй, я знаю, а ти чи знаєш?

У л я н а.

Та не знаю. Ну тебе зовсім.

С т е ц ь к о (*сміючись*).

Еге! так я тобі усе розкажу: нігде правди діти. Мене батько навчив. Чи сказати? (*більше сміється*).
Напечемо коржів, зомнемо маку, та намішаємо з медом, та й посідаємо, та й їстимемо. І не мудро,

скажеш? *(Побачивши в неї шовкову хустку)*. А що то в тебе? Хустка? Чи не мені то?

У л я н а.

Кому ж, як не тобі, мій вороне чорнесенький!
(Тихо). Твоїй пиці вона і пристала.

С т е ц ь к о.

А ке сюди, я приміряю.

У л я н а.

Та нехай же увечері, сама тобі почеплю *(тихо)*, що і у двері не потовпишся.

С т е ц ь к о.

Що то, мабуть, гарно з хусткою? Чи знаєш що? Я ще зроду не женився. То-то, десь, гарно жонатому; що усі ж то, усі, куди оком закинеш, усі женються. Будеш же мені головоньку мити і голубити?

У л я н а.

Змию, змию *(тихо)*, що тебе і чорт не пізна. Цур вже йому! прожену його відсіля та й втечу додому. *(Йому)*. А приголублю ось так: ось ходи сюди. *(Простягає до нього руки, а він, розніжаючись і охочуючись, хоче підійти до неї)*.

О л е к с і й *(зі злістю стає між ними)*.

Здорова, Уляно! Нехай тобі бог помага!

У л я н а *(зрадівши, кидається до нього)*.

А, мій Олексієчку! Де ти узявся? Я тебе цілий ранок бажала.

О л е к с і й (*сердито і відвертаючись від неї*).

Дурний, що і прийшов, не чув би об своїм нещасті.

У л я н а (*налявшись*).

Ох, мені лихо! А що там за нещастя?

О л е к с і й.

Тобі лихо? Не знаю кому! Ох-ох-ох! От правда на світі! Здоров, Степане! Поздоровляю тебе засватавшись!

С т е ц ь к о (*важно*).

Спасибі.

О л е к с і й.

Так оце увечері до Уляни і за рушниками пришлеш?

С т е ц ь к о.

Пришлемо.

О л е к с і й.

Боже ж вам помагай! (*Повільно йде*).

С т е ц ь к о.

Спасибі.

О л е к с і й (*всі йдуть, сумно*).

Прощай, Уляно!

С т е ц ь к о.

Іди здоров!

У л я н а (в бік).

О батечки! що мені робити? Він нічого не зна, та й сердиться і утіка, коли мені світ не милий. Як би його зупинити? (Голосно). Олексію!

О л е к с і й (в бік).

Схаменулась! Нехай покортить! (Ніби не чує і все йде).

У л я н а.

Олексію-бо!

О л е к с і й (зупиняючись).

А чого там?

У л я н а.

Чого-бо ти сердишся?

О л е к с і й (повертаючись до неї).

Чи се ж таки правда, що ти ідеш за його?

У л я н а.

Так що ж, що правда?

О л е к с і й (співає).

Чи се ж тая криниченька, що голуб купався?

Чи се ж тая дівчинонька, що я женихався?

Женихався, не сміявся, хотів її взяти,

Уродила товариша, нечистая мати!

Чи ждав же я бідиноньки такої на себе,

Щоб почути в дівчиноньки, що не йде за мене,

Не за мене, за другого йде моя дівчина!

Що робити? Тільки іти світ за очима!

Уляно, Уляно! як же мені не сердитись? Як мені стояти і слухати, що ти, забувши, як десять разів божилася, ген там, на Холодній горі, у ліску, як з тобою за горіхами ходили, що ні за кого не підеш, опріч мене, а тут при мені кажеш, щоб присилав за рушниками... Гріх тобі, Уляно! Занапастила ти мене! Я ж кажу: коли се правда, що ти ідеш за Стецька, що у посміх на увесь город за навіженного, за дурня...

С т е ц ь к о (*ловлячи гав, нарешті вслухався в останні слова*).

Брешеш, брешеш, брешеш! Оце вже, голубчику, брешеш! Тривай лишень: я ще не зовсім дурний, а батько каже, коли ще й він не бреше, що в мене не усі дома. Та дарма: хоч би і дурний, так хіба не можу женитися? Тут не розуму треба; я вже знаю.

О л е к с і й.

Так що ж у тім, що оженишся, та як не вмітимеш жінку содержати? Треба її годувати. Ніякої худоби не стане, коли не будеш сам робити! А вмієш ти що робити?

С т е ц ь к о.

Робити, пожалуй, вмію, так талану щось нема. Раз батько таки протурив мене на тік. Дарма, я і пішов, узяв ціп і молотю з дядьком Панасом, а він ще, братику, лисіший, чим мій батько. Я чи вдарив раз

по снопові, чи ні, а його як учищу, замість снопа та по лисині, а він як гепне об землю, так сторчака і дав! (Смеється). А я собі: ких, ких, ких! кишки порвав регочачись. Годі після того часу молотити! Батько сказав: нема талану, лучче чумакувати та у дорогу ходити.

О л е к с і й.

Ходив же ти у дорогу?

С т е ц ь к о.

Ходив.

О л е к с і й.

А куди?

С т е ц ь к о.

З хурою, до моря.

О л е к с і й.

До якого місця?

С т е ц ь к о.

Аж до Основи.

О л е к с і й (сміється).

Крий боже, як далеко! Аж дві верстви!

У л я н а.

О, щоб тебе, Стецю! і мене розсмішив.

О л е к с і й.

За чим же ти ув Основу з хурою ходив? Чи не в бір по шишки?

С т е ц ь к о .

По шишки! Тю-тю! ще й сміється. Кажуть тобі, пішла хура до моря, за рибою. От і мені батько дав пару волів: нехай, каже, хлоп'я привчається. От ми ідемо, ідемо, усе ідемо, усе ідемо... аж гульк! прийшли ув Основу. Там чорт надай дядьків, Дикані, коли знаєш; та й закликали мене обідати. От я й сів та й обідаю, усе обідаю... та й забув про хуру, а вона, брат, як учистила, та аж до Пилипового села, а я усе обідаю, усе обідаю... та як пообідав, та й потяг у солому, таки до дядьків на тік, та як дав хропака, так аж геть-геть до вечора. Ну, знаєш, батько побіг провідати хури, та й нагнав, та й питається: а де Стецько? А Стецька катма! *(Сміється)*. Хропе, сердега, у соломі, мов пан на подушках. Аж гульк батько у солому, як потягне мене рубанцем! Аж я спросоння як злякаюсь, як побіжу та через городи! А батько як гукне: хлопці, сюди! Тут, брат, неначе з псюрні хорти до дерті, так хлопці повибігали, та мене ловити, та й піймали, узяли мені руки скрутили, та зв'язали гарненько, та у город, та до волосного правління, та у колоду, а уранці і у привод...

О л е к с і й .

Так тебе і у привод водили? Я сього і не чув.

С т е ц ь к о .

Водили, голубчику! Сказано, слухай батька, та не втікай.

О л е к с і й .

Що ж тобі було у приводі?

С т е ц ь к о .

Потилицю виголили та й пустили. Не що!

О л е к с і й .

Через що тебе не прийняли у салдати?

С т е ц ь к о .

Та так, біда сталася: не зумів пальців перелічити.
(*Перебирає пальці*). Та й до біса ж їх на руках:
Станеш їх лічити, та так один одного і попережа.
Ось бач! (*Перебираючи пальці, замислився*). На
якого гаспида так багацько пальців? Еге? А я знаю.
Ось, бач, Уляно! Як би ти з одним пальцем та
зложила собі дулю? Еге! Не можна-бо, хоч як, та не
можна.

О д а р к а (з-за воріт кричить).

Уляно, Уляно! А іди обідати!

У л я н а .

Зараз, мамо, прийду.

О д а р к а .

Коли Стецько тут, клич і його.

С т е ц ь к о .

Ось-осьдечки я. Обідати? Зараз. Що то вже я
люблю обідати! Я б і вдень і вночі усе б обідав.
(*Уходить во двор*).

О л е к с і й .

Що, Уляно, чула? От за якого дурня ідеш!

У л я н а.

Чи я ж сама за нього іду, чи що?

О л е к с і й.

А як же? коли і за рушниками веліла присилати? Я сам чув. Прощай, Уляно! Бог з тобою! Тільки мене і бачила. Сам собі смерть заподію.

У л я н а (*кидаючись до нього*).

Олексієчку, мій голубчику! І я без тебе не хочу на білім світі жити! Не вмирай без мене, озьми і мене з собою! Не покинь мене сиротинкою!

О л е к с і й (*стоїть, не обіймаючи її*).

Так се правда? Де ж твоя божба, Уляно? Тяжко моему серцю, коли вже й ти не держиш правди і міняєш того, хто тебе любив, від щирого серця... дуже, дуже любив... і міняєш на кого? Не боїшся ж ти бога, га?

У л я н а (*все обіймаючи його*).

Бога я боюсь, люблю тебе, мій лебедик, мій сизий голубоньку; чає від часу більш люблю, чим уперш на вулиці зійшлися. Не покинула б я тебе нізащо на світі; що ж будеш робити? Не моя воленька: мати силує!

О л е к с і й.

Ти ж їй казала, що мене любиш?

У л я н а.

Казала усе: казала, що не хочу за Стецька, казала, що коли не за тебе, то й ні за кого не піду; так і говорити не дає. Та вже ж: на усе піду, а за Стецьком не буду. Приголуб же мене у останній разочок! (*Обіймаються*).

ДУЕТ

У л я н а.

Горе, лихо і біда!

Не дають за тебе!

Олексію, серце моє,

Не покинь ти мене!

О л е к с і й.

Не вбивайсь, моя Уляно!

Буду вічно я любити,

Бо ніяк мені не можна

Без тебе на світі жити!

У л я н а.

Я боюся зоставатись;

Вже і мати скоро вийде.

О л е к с і й.

Тяжко, важко розставатись!

Що ж? Нехай же хоч і прийде.

В ноги їй оттут впаду.

Слізоньками обіллю.

У л я н а.

Станьмо ми її молити,

Станьмо жалібно просити:

(разом)

Не розлучай нас, мамо рідна!

Ой, дай пожити ще нам, бідним!

Не пий, не пий ти нашої крові,

Не розривай між нас любові!

У л я н а.

Умру без тебе, Олексію!

О л е к с і й.

Собі я смерть заподію!

(разом)

Горе, лихо і біда!

Не дають за мене!

Ой Улясю, серце моє,

Не забудь ти мене!

У л я н а.

Горе, лихо і біда!

Не дають за тебе!

Олексію, серце моє,

Не покинь ти мене!

(Обіймаються).

С т е ц ь к о *(виходячи з-за воріт).*

Чи то тебе довго ждати? Вже й борщ поїли, і яловичину покришили, а вона і не іде. (Побачивши, що закохані обіймаються). Бач, з ким тут, вона! Мати не збрехала, казала, що вона, мабуть, з Олексієм розмовля; а вона добре розмовля, що женихається! Іди ж, іди. Казала мати, що коли, каже, честю не послуха, то жени її у потилицю!

У л я н а.

Та іду, зараз іду. — Олексієчку! не втікай відсіля; я швидко вийду. За слізеньками і не їстиму нічого та й поспішу до тебе. Послідня наша годинонька, тільки і наговоритися з тобою. *(Плачучи, йде на подвір'я).*

С т е ц ь к о.

Вийдеш, вийдеш, коли-то ще пушу. *(Підходить до Олексія).* А ти чого тут, пробишака?

О л е к с і й.

Чого? Я до Уляни приходив.

С т е ц ь к о.

До Уляни? А зась не знаєш? До Уляни!

О л е к с і й.

Що? ще і сей став на мене гримати!

С т е ц ь к о .

А то ж і не гримати? Одарка казала: прожени його.

О л е к с і й .

Ти мене проженеш? О, вражий сину? Через тебе така напасть! *(Підбігає до нього. Стецько, зляканий, біжить; Олексій, упіймавши його, схоплює за груди і трясє)*. Задушу, анахтемську віру! О, якби не боявсь гріха, тут би і амінь моему супостатові! *(Відштовхує його від себе)*. Згинь з очей, католице!

(Стецько надзвичайно наляканий, не може кричати, а стоїть у кутку і весь час стогне і тремтить).

О л е к с і й *(заспокоївшись)*.

Дурний і я, що з дурнем зв'язався. Що, мені робити? Де ськати помочі? Тяжко моему серцю! Сам би на себе руки підняв! Похожу по горі, поки Уляна вийде; чи не придумаю чого? *(Йде)*.

С т е ц ь к о *(оглядається на всі боки і, не бачачи Олексія, бігає і кричить)*.

Пробі, ратуйте, ратуйте! Хто в бога вірує, ратуйте! Ой, ратуйте!..

Я В А Ш О С Т А

Стецько і Прокіп з Одаркою вибігають.

О д а р к а *(кидаючись до Стецька)*.

Що, що тут таке? Чого ти кричиш?

П р о к і п .

Чи не об'їздчики кого з горілкою злапали?

ТЕРЦЕТ

С т е ц ь к о .

Харцизяка мене бив!

А я й каші ще не їв...

О д а р к а .

Ось внесу тобі я каші...

(Йде).

Стецько *(плаче).*

Ги, ги, ги, ги, ги!

Каші хочу, каші, каші!

П р о к і п .

Ой, ходім ми за лісок,

Там новенький є шинок,

Купимо горілки глек...

С т е ц ь к о .

Цур тобі із нею, пек!

Каші хочу, каші, каші!

О д а р к а *(приносить йому велику миску каші).*

Одже й каші на шматок.

Їж же, сину, та не плач.

С т е ц ь к о .

Его! Ось побач:

Я хоч і зовсім

Оцю грудку з'їм,

А плакати ще буду.

Ще-бо м'яса я не їв:

Так сього я не забуду.

О д а р к а .

Ходім до хати ми, ходім!

Тобі м'яса я добуду.

С т е ц ь к о .

Та я і м'ясо хоч поїм,

А плакати таки все буду.

П р о к і п .

От лихо, лихо і зовсім,

Нігде горілки не добуду!

(Ведуть Стецька з собою).

«Сватання на Гончарівці» ДІЯ ДРУГА

Та сама вулиця.

ЯВА ПЕРША

С к о р и к (*виходить з іншого боку будинку Прокопа*).

Што за приятной оцей Харков! Єй, істинно! і за границею таково не видал! Таки што хозяїн, то і доброй чалавек. Той тебя просіт абедать, другой на кунпанію; та всьо с потчиванньом та з ласковим словом. Вот усю Туреччину, Францію і Рассею прахаділи, а нетуте такого приятного города! То-то Харьковская Русь матушка! Та так усі нашаво брата поважають! Ні хрестини, ні свадьба у знайомих не буваіть, штоб без меня то абашлось. Правда і то, што уж ніхто так парядка не дасть, как я. (*Нюхає табак з тавлінки і зітхає*). Павидав-таки світу я на свайом віку! І где-то не пабував? Так куди мужику протів нашаво брата справиться-та, хоч у дружках ілі у старостах, алі у кумах. Все закони знаю, аттаво і усе ка мне. Вот і у вечеру пайдьом старастаю девку сватать; так акрама таво, што от Шкуратихи рушник шумит, та і старой Кандзюба на радощах, што засватаю сина йово дурака, чим-небудь таки паступиться-та. Вот і будет на табак (*Сміється*). В светі только живи умеючи, а то не пропадьош з голоду. (*Співає*).

Лиш умей за дело взятсья,

Можно всюди поживлятьсья;

В поле бий, коли, руби, —

Дома денежки бери.

Подпускай девчатам ляси,

Старим бабам балянтраси;

Сам же в оба лишь смотри
Да з них денежки бери.
В светі много чудаков;
Ох! і не без дураков;
Только ім не говори,
Молча деньги з них бери.
Не один на светі я —
Лекар, купчик і судья
Правдой в светі не живьот —
І, где можно, знай берьот.

ЯВА ДРУГА

Скорик і Олексій.

О л е к с і й (*виходить із задуму*).

Ходив, ходив — а все-таки не знайшов свого щастя.
Був і на кладбищі, позавидував покійникам: їм-то ні печалі, ні воздыханія, як співають дяки. Лежать собі і вже ні об чім не думають; а наш братчик терпи!
Думай собі та гадай, та нічого не видумаєш.
(*Співає*).

Горе, лихо, пропадаю!

Де сховатись від біди?

Смерть найти я де, не знаю;

Від людей куди втекти?

Ой, хожу я і блукаю,
Як те сонце в крузі!
Куди їду — що шукаю?
А все серце в тузі!
Горо крута — розступися,
Лісу темний — розійдися,
Річко бистра — піднімися,
Вся звіряка — ізбіжися...
Погубіть мене мерщій.
Коли хочеш, щоб пропасти,
То живи серед людей.
Від їх бід і від напасті
Швидче вмреш, чим від звірей!

(Наближаючись до двору Прокона dovidka.biz.ua).
Обіщала ж Уляна після обіда вийти; підожду, коли
не збреше. Що ж їй скажу? Що ж я видумав?
Нічого. Зійдемося, посумуємо, поплачемо... та й
тільки; а увечері гаспидський Стецько буде
хусткою вихвалитися!

С к о р и к *(впізнавши його, говорить тихо).*

Та он же. Алексій! *(До нього)*. Паслушай, маладець!

О л е к с і й *(озирнувшись, до нього)*.

Га? *(Кланяється недбало)*. Здрастуйте, господа
служивий! *(Без уваги залишає його і йде до хати)*.

С к о р и к.

Алексій! Ти мене і не познал?

О л е к с і й (підходячи до нього, вдивляється).

Ні, щось не пізнаю. А відкіля ви?

С к о р и к.

Та відтіля, відкіля і ви... Та што тут, негде детись: я Осип, дядюшка твоя.

О л е к с і й (впізнав).

А! так і є. (Обіймаються). Здорові ж, дядюшка, були! Давно не бачив вас та й не пізнав. А що? годів чотири є?

С к о р и к.

Та так-таки што есть. Втямки тебе, как ми з палком ішли на Туреччину через Харков і я з вашим управителем тут зайшолся; вот тут і тебя видав.

О л е к с і й.

Та знаю ж, знаю. Тоді мене привезли віддавать у ремество.

С к о р и к.

Так ти усьо у городе і живьош? Што ж я з табой нігде не пастречался? А у каком реместві?

О л е к с і й.

Та в ковалях, і вже в роботниках, на заводі куби делаємо. Сто двадцать рублів беру у год.

Скорик.

Честной парень, сполать! Што ж твої батюшка і мати, сестра моя, живенькі?

Олексій.

Батюшка помер, а мати дуже старенька, одначе, слава богу, ще жива! Брати поженились, а меньшу сестру у двір узяли за баришнею, а ті повиходили у наше ж таки село. Я там заговівши був. Що ж ви до нас не навідаєтесь? Чи ви тепер у отпуску, чи як?

Скорик.

Із палявих, був у нехвалитах, а далі чистую палучил. Хател, штоб таки навідатись до сваїх; хоч би сестру павідать. Десять гадов, как її видав; було замирение, так у отпуск прихаділ. Ти іщо був махенький, не помніш. Тепер хател, штоб не быть без служби, паїскаць себе местечка, так што-то не то. Советовали до аткупщика на заставу, так я, брат, салдат і чесную душу імею; нам туда не рука.

Олексій.

От вже думаю, походили по світу, навідались усячини!

Скорик (*хвальковито*).

Уж я то не пахаділ? Єсть лі такая старана, где б я не пабувал? Були ми і у Франції, усю Німецію прайшли, у Рассеї стояли, та і у Туреччину завертали-ста! Што то, батюшки, свет великий! Как ви живьоте сдеся у глуші, так і думаете, што только і света, што над вами? Нет, брат! Пайди вот, как мита, так, господи, сколько, гадов надобно, штоб увесь ево прайти! вот как ми ісхадили-ста.

О л е к с і й.

Набачились, мабуте, усякого дива! Що то, якби коди гуляючи послухати!

С к о р и к.

Вот как даждьом ражественських свят, так пайду у ваше село і тебя азьму з сабой, там уж буду разказовать. Будет чаво паслушать пра чужії землі. Усяк, хто ні разказує, усяк брешет, усьо не так; я до всево приглядался. Там, брат, усьо не так, как у нас. Прийдьош у Францію, так там усьо француз нагало; а у Німеції — другой народ, немец до єдиного, а уж нашаво і не спрашуй; у Туреччину прийди, так куда ні абернись, усьо турки, усьо турки; аж сумно! А во всякой землі гаворят не по-нашому. А как? вот видиш, я тебе і ето разталкую. Вот у нас, примером сказать, хлеб: вот і я, і ти, і усяк знает, што то хлеб, а у них так іначе завьоться. Алі вот і вода; ну, малая дитина у нас назавьот воду водою, у них — так і не вмеют так назвать. Умново в них нічаво не спрашуй, усьо па-своєму і савсем не так, как у нас.

О л е к с і й.

Господи милостивий. Яких-то людей на світі нема! Де ви, дядюшка, на хватері? Я б до вас прийшов колись би послухати.

С к о р и к.

Та я так — то у аднаво приятеля паживу, то у другова, та дечем і прамишляю. Спасіба харковцам, палюбили меня! Де христини, де сватьба, то уж без Осипа Скорика не абайдьоться, патаму што увесь закон знаю; какой парядок у каком случае падать, і где какое слово приставить, і где набрехеньку випустить. Та і к тому ж, как стаяли з палком у

Ягатині, так там старик хазяїн, та і палюбил мене і паказал дешто; так я і знаю алі кров замовить, алі от гадюки загаварить, скотину ісправить, когда ведьма, доївши, іспортить, і прочего дечаво знаю. Хадивши как я по Фрації і по Туреччині, чавото чалавек не навчиться? А ат таво і хлебушка перепадает. Вот і сей вечер, прахал адин приятель висватать сина; та хоч он і дурачок, та я знаю, как тут павернуть. Узять греха на душу пабольш брехать, как абнаковенно при сватаньє...

О л е к с і й (*нетерпяче*).

До кого ж се ви ідете старостою?

С к о р и к.

А вот пайдьом до Прокопа Шкурата, вот он тут і живьот; а девка, брат, важная!

О л е к с і й.

Та що се ви зо мною робите?.. Се ви мене, дядюшка, буцім живого ріжете!.. Се ви мені смерть заподіваєте!

С к о р и к.

Што ти гавориш? Нешта девка тебе приглянулась?

О л е к с і й.

Та не то що приглянулася, а ми вже більш півгоду з нею любимося, і побожилися, і заприсяглися, щоб нам не розлучатись, а тепер, як постигла нас лихая годинонька, що її силують за Стецька Кандзюбенка, так нам і світ не змилівся! Поможіть, будате паскові! Не ідіть сватать за Стецька, а ходім зо мною до Шкуратів та поговоріте об мені. Ви таки світу навидались; знаєте і хранцюзьке слово, і

турецьке; зробіть так, щоб Уляну за мене віддали і щоб не дали мені з журби пропасти, та щоб не загубили і її! Бачите, яка ходить!

ЯВА ТРЕТЯ

*Ті ж і Уляна, виходе за ворота і побачивши
Скорика засоромилася і хоче повернутись.*

О л е к с і й.

А іди, Улясю; а іди, галочко, сюди! Та не соромся.
Се мій рідний дядюшка вернувся з походу.
(Приводить її до Скорика). Ось розкажи йому, як
ти мене любиш.

У л я н а

Зділайте милость, уступітьесь за мене, бідную,
нешасную! Хотять мені світ зав'язати, хотять мене
силою віддати за Стецька, за того дурного...

С к о р и к.

Ах, ти, девушка, девушка! Повези тебе у Францію,
так би там тебе назвали мамзель; а у Туреччині —
марушка, а у Рассеї — девушка-зазнобушка! Я усе
їх язики знаю. Ну, как тебе аддать за Стецька, кагда
ти любиш маво племянника!..

У л я н а

Ох, батечку! Як ясе ви оце відгадали, що я його
люблю?

С к о р и к *(хвалькувато).*

Ну, да так; не усьо спраста. Ходили таки па
паходам, видали свету, та дешто і знаем. Ну, такти
любиш єво?

У л я н а (з соромом).

Мені стидно сказати! Адже ви знаєте?

С к о р и к.

Ну, Алексій тебе любіт?

У л я н а (швидко).

О! про його скажу: він мене любить так, що і сказати не можна, і каже, що краще мене нема ні меж селянами, ні меж городянами. Я б і про себе сказала б вам, як я його люблю, так не годиться про се розказувати. Я тільки матері сказала, що люблю його дуже-дуже і що краще його і у всім Харкові нема. А вам сього не скажу.

С к о р и к.

Што ж матушка? Каково чорта вона ретирується-та?

У л я н а

Каже, що крепак. Боїться, щоб мене у селі не обіждали.

С к о р и к.

Крепак? Та што ж за біда? Вана не хадила по свету, так нічаво і не знаєт. А вот как я хадил па паходам, так видал, што і у Франції, і у Туреччині, і у Рассеї за памещиками крепакам житью доброе. Вот і Алексієв барин доброй, честная душа! А што меня у салдати атдалі, так ета по наговоркам прикажчика. Так што ж? Наслужил богу і государю, пахадил па паходам, навидался свету і у Франції, і у Німечине, і у Рассеї, і у Туреччине; та і стал чалавеком, та і горюшки мне мало-ста.

О л е к с і й

Постарайтеся ж і об нас, дядюшка! Киньте
Кандзюбенка, ходім до Шкуратки, та поговоріть,
нехай не губить нас.

У л я н а *(співає)*.

Ой дядечку,

Голубчику,

Змилуйся надо мною!

Не дай мені,

Сиротині,

У яму іти живою!

Як рибонька без водиці,

Так я, сердешна, б'юся!

За дурного за Кандзюбу

Силує матуся!

З Олексієм розлучають,

Не дають пожити,

Лучче смерть я заподію,

Коли не любити.

Ой дядечку,

Голубчику,

Не дай мені пропасти!

Прошу тебе,
Ратуй мене,
Защити від напасти!
Озьми своє ружжо страшне
Та стрельни в Уляну.
Ой, чим іти за нелюба,
Лучче лягти в яму.
Озьми свою шаблю гостру,
Зрубай мене разом!
Без милого Олексія
Вмру одним я часом.
Ой дядечку,
Голубчику,
Прошу тебе,
Ратуй мене,
Не дай мені пропасти!

С к о р и к .

Нет, сево не магу сделать. Я присяжной чалавек, абещал Павлу Кандзюбе ітить за рушниками і довжон сдержать слово. Только вот што: на сватанї впалавіну буду брехать і разхваловать дурного Стецька, а так, з военнаво артикулу, закину і усьо дело около пальця зверну; а завтра прийду та й буду атакувать стару Шкуратку; я знаю, у ней уся

сила. А когда што не то, так ми і наговорною
водицею попоштуєм, татчас сдается і думкою
налево кругом! (*Співає*).

Уж не даром ми хаділі,
Скрозь в паходах ізследілі,
Знаю, знаю весь обряд,
Дело всьо звезду да лад.
Бул у нємцов на родинах
І у турков на хрестинах,
У французов бил дружком,
Там хаділ я с рушником.
От гадюки отчитаю,
Стару девку просватаю,
Лихоманку зашепчу
І злодія проучу.
Все зроблю я, што вам нужно;
Ворожить тепер досужно.
Знаю, знаю весь обряд,
Дело всьо звезду на лад.

О л е к с і й

І, вже, до завтрыого! Лучче б сьогодні! Пожалуста,
дядюшка. (*Уляні*). Адже мати дома?

У л я н а.

Нема! пішла у різниці яловичини купувати; буде вечерю варити на те прокляте сватання. І я ж кажу: лучче б сьогодні, як паньматка вернеться, та й поговорили б, або, може, і відшептали б її від Стецька; а то як рушники подаю, то й побоїться відкидатись, щоб не платити Кандзюбі безчестя за наругательство.

С к о р и к.

Вота, а я ж у вас на што? Сєводні нікак не можу, дал слово, довжон сполнить, я на то присягу принімаю, щоб стоять і у слові, і у делі, а назад не отдаваться. А завтра другое дело, насмотрим і на зорі і што кому присниться. Может-таки Осип Скорик што-небудь да знает-та. Уж он лі света не бачил? не учит ево. Разведьот беду і не такую. Потерпіть до завтрього. Авось!

У л я н а.

До завтрього? Може, мене завтра на столі побачите!

О л е к с і й

Як тільки здумаю, що Удяна чіпляє хустку оттому навіженому Стецькові, то мене так трясця і трусить. (*Стецько за лаштунками співає*). О! бач, який іде!

С к о р и к.

Жалко мне вас, детушки! А по другой команде вот што: не только свету, што у вакне, я й сам думал, што только его і есть, што у нас, а как пашол па усєм гасударствам, так, батюшки! какой свет

большой! Так і ви, не тужіть. Паіськай другой девки, кагда сая не наша. Теперича пайду тавариша у старости ськаты; а ти через час места дожидай мене на Лопанском мосту. Я тебе новой пароль скажу. (*Йде*).

ЯВА ЧЕТВЕРТА

Уляна, Олексій та Стецько співає і гризе горіхи.

С т е ц ь к о (*співає без музики*).

Ішов Стецько льодом,

Свинка огородом;

Подай міні, моя мила,

Свою білу ручку!

Бач, де вона! А я собі сидів, сидів, аж спати захотілося. І що робить, не знаю; чи іти додому, чи тут старостів дождатись? Нікого і спитатись. Мати повіялась кудись, а старий усе кликав мене на вольну, далі і захріп; там так здорово хропе, що аж хата труситься. А я поліз на полицю, та й намацав горіхи, та й трошу їх. Анумо, Уляно, цятатись! А кажи: чи ціт, чи лишка? От у жмені держу.

У л я н а.

Та піди собі геть! Ціт, — тільки відчепись.

С т е ц ь к о (*рачує горіхи*).

Так, відгадала. Оце один, два їх, п'ять, десять, три, усі!

О л е к с і й (*б'є його по руці і вибиває горіхи*).

А ти, бачу, і лічити не вмієш? Оттакий козак!

С т е ц ь к о (*озирнувшись і тут тільки побачивши його*)

А ти чого тут, пробишака? Чого ти з моєю дівчиною стоїш? Чого дивишся на неї, та ще, може, і говориш з нею? Гляди, щоб я не дав тобі щипки! Геть відсіля, кажу, тобі! (*Олексій підходить до нього, а він задкує від нього*). Цур тобі! Не заньмай мене, я тобі кажу! А то побачиш, що я тобі зроблю.

О л е к с і й (*все підходячи до нього*).

Ану, ну! Що ти мені зробиш?

С т е ц ь к о (*задкуючи*).

Що зроблю? Ось побач; ось тільки хоч пальцем доторкнешся до мене, то як скажений закричу пробі! Ще дужче, чим тоді.

О л е к с і й

Цур дурня, та масла грудка! Чуєш, я тобі кажу: не в'яжись до людей, то й я тебе не заньматиму.

С т е ц ь к о.

А до яких же я людей в'яжусь? А казки, кажи!

О л е к с і й

Чого ти в'яжешся до Уляни, йолопе? Вона за тебе не хоче.

С т е ц ь к о (*підібравши горіхи, продовжує їх гризти*).

Дарма.

О л е к с і й

Вона каже: лучче їй з мосту та у воду.

С т е ц ь к о.

Дарма.

О л е к с і й

Вона каже, що за тобою буде пропаша.

С т е ц ь к о.

Дарма.

О л е к с і й

Вона каже: лучче їй світ за очима піти, чим за тебе.

С т е ц ь к о.

Дарма.

О л е к с і й

Вона каже: цур тобі, пек тобі, осина тобі, дурний, божевільний, навіжений, католиче, бузовіре...

С т е ц ь к о.

Дарма, дарма, дарма! Хоч ти мені що хоч кажи, а я тобі усе казатиму: дарма, затим що дарма. Хоч вона і не хоче, хоч вона плакатиме і вбиватиметься, хоч здохне, то мені дарма, аби б тільки пішла за мене.

О л е к с і й.

Що ти будеш з таким дурнем робити! Він усе своє товче. Ну, ще ласкою попрошу тебе: Павлович, Степанку, голубчику! Відкинься від Уляни, не заїдай їй віку, дай їй ще на світі пожити з ким другим, а не з тобою! Не бери її, я тобі спасибі скажу!

С т е ц ь к о.

Так і я ж тобі, братику, ласкою скажу, що я б тебе послухав, так що ж будеш робити з моїм батьком? Оженись, каже, дурню, таки оженись; та вже аж обрид мені з сим оженінням; так оце тільки затим я і женитися хочу.

О л е к с і й.

Та шукай собі другої дівчини; се вже не твоя і не хоче за тебе.

С т е ц ь к о.

Та де їх у урагової матері знайдеш? Вже я раз ходив з старостами; ходили по усьому за-Харкову і усю Заїківку і Москалівку виходили; де хоч поганенька дівка була, усюди заходили, так ні одна не іде, як затялись.

У л я н а

Чом же вони за такого парубка та не ідуть?

С т е ц ь к о.

Без сорома казка: кажуть, що дурний. "Дурний, цур йому"! — ось як кажуть. Се вже урагова мода стала, що усе за розумних хотять. Від сього і люди на світі переведуться. За дурних не ідуть, а розумних нігде узяти, от усі люди і повиздыхають, а нових людей — тпррру! — нігде буде взяти!

У л я н а

Та й я ж тим за тебе не хочу, що ти дурний, і тобі у вічі кажу.

С т е ц ь к о (*мовчки довго дивився на неї, а потім раптом скрикує*).

Тю на твою голову! Ти тільки сама кажеш; а мати каже, що я не зовсім би то і дурний; так хто вас зна, хто з вас бреше. А там і дівка каже, батько каже, і мати каже, брати кажуть, сестри кажуть, що буцім я дурний, так вже нігде дітись!

О л е к с і й.

Оттак казали за-харківці, а як прийдеш свататись на Гончарівку, то й за-лопанці те ж скажуть.

С т е ц ь к о.

Матері трясця за-харківцям і за-лопанцям, коли так скажуть. А купці так не те кажуть.

О л е к с і й

Хіба ж тебе і купці знають? Як же ти до них попав?

С т е ц ь к о.

Ось бач як. Послав раз батько, — та й близенький світ! — аж за Нетечу, а я й не потрапив, та й блукаю по вулицям, та розглядаю. А тут шусть на мене коні! Машталір як уріже мене у се плече кнутом, як гикне: паді! Я сюди; а мене другий по сьому плечу; я бачу, що непереливки: відсіля коні, відтіля пани, так я шморг у лавку, та й дивлюсь, що там робитця. А там купці, та так обдурюють панів, що на! (*Сміється*).

О л е к с і й.

Чим же вони обдурюють?

С т е ц ь к о.

Еге! ось як; Увійде пані у лавку, уся така цвяхована, як мак у полі. Бриль на ній... тільки що ув огород горобців полохати, та шовкове рядно нап'ято, а скрізь так і світиться... (*Сміється*). Вже я, братику, надивився!.. От купець і подасть шовкової ганчірки шматок або хусточку діряву, що мені і на онучі її не треба, та і лупить грошики, скільки видно. А вона і хвалиться, що добро купила; а я бачу, та регочусь собі, та думаю собі: купила добро, що і на підтичку не годиться. Аж ось мене купець і здрів та і каже: чаво тебе, маладець, нада? А я кажу: я не молодець, а Стецько. Тут, знайш, скинулись по слову та і стали приятелі. Далі зібралось їх чимало: і старі, і молоді, і лисі, і підсліпуваті, і усякої масті. Регочуться з мене, а я з них регочуся та дещо вигадую. Далі заставили танцювати; як же я їм учистив гопака, так аж полягали регочучись. А далі і надавали: хто сукна на шапку, хто пояса, хто ренського, хто хустку, та прохали, щоб ще прийшов...

О л е к с і й

Годі ж, Стецю; тебе і до вечора не переслухаєш. Тепер кажу тобі: просив тебе ласкою; не відкидаєшся? Так слухай же: от нас двоє і Уляна третя; тільки побереш рушники та побачу тебе з хусткою, то знай, що тільки тобі і на світі жити!

С т е ц ь к о.

Лиха матері! А я з хусткою та залізу аж у солому. Трясця там знайдеш!

О л е к с і й

І там знайду та й задушу...

С т е ц ь к о.

Ось тільки задуши, а я батькові скажу...

ЯВА П'ЯТА

Ті ж і Прокіп без шапки, крадеться через театр.

У л я н а.

А куди то, тату, мандруєте? Вернітесь лишень!
(*Веде його назад*). Єй же то богу, не пуцу!

П р о к і п.

Та мені є діло до чоловіка, — що се таке?

У л я н а.

Оттак, припало діло! та без шапки і ідете?

П р о к і п.

Винеси ж ке шапку.

У л я н а.

Не винесу, бо підете на вольну, а опісля що від матері достанеться. Хіба не знаєте?

П р о к і п.

Оттак! усе на вольну.

С т е ц ь к о.

Та винеси йому шапку, послухай; бач, як його кортить. Хоч би і на вольну пішов, так тобі що за діло? — Не хто ж велить, батько, хоч і поганенький, мо, ликами шитий, а усе-таки батько. Не послухала б ти мого? Він би тебе скрутив, що до нових віників пам'ятовала б. Чи так і мужика не будеш слухати? Ну, ду! В мене гляди!

У л я н а.

Не буду тебе слухати, бо не буду твоєю жінкою.

С т е ц ь к о.

Побачу, як то не будеш! Ану, старий! як скажеш: чи вона буде, чи не буде моєю жінкою?

П р о к і п.

Хм!.. Я б тобі щось сказав, та тутечка не можна. Ось ходімо зо мною прогуляймося, аж ген туди, на Лису гору.

С т е ц ь к о.

Якого я там чорта забув? Не хочу.

О л е к с і й. *(відводить у сторону Стецька).*

А що, чи є в тебе гроші?

С т е ц ь к о.

Та ось повна кишенья; батько дав на сватання.

О л е к с і й.

Пробігайся ж з ним на вольну та постав йому четвертину, то він до тебе буде добрий і дочку присилує.

ДУЕТ

Прокіп.

Ходім, зятю, за лісок,
Там новий стоїть шинок,
Горілочка лепська,
Шинкарочка Хвеська!

Стецько.

Тю-тю, дурний, відчепися!
Пий горілку, подавися!

Прокіп.

Там горілка є, і пиво,
І шинкарка чорнобрива,
Шинкарочка почастиє,
Шинкарочка поцілує.

Стецько..

Кажу, сам пий, подавися.

Прокіп.

На шинкарку подивися;
Шинкарочка наливає,
Шинкарочка знай моргає.
Ходім, зятю, помандруєм,

Горілочки покуштуєм,

З шинкаркою пожартуєм.

(Підморгуючи і пританцьовуючи).

Горілочка лепська,

Шинкарочка Хвеська!

С т е ц ь к о *(все думає і погоджується).*

Шинкарочка наливає,

Шинкарочка знай моргає.

П р о к і п.

Є горілка там, і пиво,

І шинкарка чорнобрива.

С т е ц ь к о.

Шинкарочка почаствує,

Шинкарочка поцілує.

Дурням ти не потурай.

(Разом)

Ходім швидче, поспішай.

Ходім хутко, помандруєм,

Горілочки покуштуєм,

З шинкаркою пожартуєм.

Горілочка лепська,

Шинкарочка Хвеська!

Шинкарочка почастиє,

Шинкарочка поцілує!

(Обійнявшись і танцюючи, йдуть).

У л я н а.

Буде ж мені тепер від матері, зачім батька не встерегла. Побіг би ти, Олексієчку, та вернув їх.

О л е к с і й

Не руш його, Уляно; нехай іде, нехай Стецько заведе його на вольну та й сам зайде хоч до завтраго, так з ким старости прийдуть і як у вас без батька буде?

У л я н а

Нехай як собі знають, а я не винувата; я таки шапки не дала. Що, Олексієчку, ось і вечір близенько; що нам робити?

О л е к с і й

Хто його зна, моя рибонько! Щось і дядько не туди став гнути, усе за багатим тягне. Що-то якби я паном був, тоді б своя воля: украв би тебе попанськи та й оженився б.

У л я н а.

А опісля і покинув би мене, як пани роблять?

О л е к с і й.

Не говори так, моя кришечко! Хоч би я над панами пан був, хоч би ахвицером був, а все б тебе так любив, як і тепер. І хоч би мені одежі на увесь год давали, або пару волів, або отаманом настановляли, то я б нічого не захотів, опріч тебе одну.

У л я н а.

Спасибі тобі, мій соколику, що так мене любиш, та й я ж не меньш тебе. Нехай би за мене сватався не то що Стецько, та хоч би і сам хватальний, та давав би мені скільки разків намиста з дукатами, та справив би баєву юпку та каламайкову спідницю з шовковою запаскою, то от же то богу, плюнула б йому межі очі, а пішла б за тебе... От же й лихо! Мати іде, ще буде мене ляяти, зачім з тобою стою.

О л е к с і й

Нехай іде; ще буду її ласкою прохати, чи не змилює серце хоч трохи.

Я В А Ш О С Т А

Ті ж і Одарка.

О д а р к а.

Чи се ж тобі, дівко, звичайно середу дня з парубком на вулиці стояти? Чи се тобі хіба вечір? Не вміла б де у куточку постояти, щоб ніхто і не бачив, а то і маяче усім у вічі, як та верства! Що люди скажуть?.. Та й тобі, Олексію, чого тут ханьки м'яти? Вже вона мов просватана; відрізана скибка. Шукай собі другу, а її вже не обдурюй.

О л е к с і й.

Ні, паньматко, ніколи я нікого не обдурював; не моя се натура, її ж я полюбив, от від макотруса буде другий год; та, правду тобі скажу, так її полюбив, що коли не віддасте за мене, то не знаю, як і на світі проживу. Одаріє! Не знаю, як вас по батющі, паньматко! Згляньтесь на бога, не занастить моєї душі; кажу вам, що вмру або у салдати піду, коли її рішусь. Пожалійте мене, сироту: батька у мене нема, мати при старості, одна, нікому її, бідної, буде доглянути. Я буду тут-здесь на заробітках, а Уляна і господарюватиметь і стару матір доглядатиметь. Захочете і ви до нас перебраться? — найдемо куток, буде і хліба шматок. Буду на вас заробляти, буду вас почитати і послухати як матір ріднесеньку. Худого слова від мене не почуєте. Буде вам гарно в мене жити. Коли і було яке лихо, то усе позабуваєте, тільки віддайте за мене Уляну.

О д а р к а.

Олексієчку, мій голубчику! Послухай же й мене, що й я тобі скажу. Я й сама тебе люблю, мов ріднесенького сина. Парень ти протів мене звичайний, слухняний; що озьму у руки ту чаплію, що ти мені сковав, то зараз тебе і згадаю. Та як же за тебе віддати? Ти собі на лихо крепак! Та й за Кандзюбенка як не віддати? Хоч дурний — міри нема, так багатий, не узяв його чорт і з батьком. Сама собі господиня, свекрухи нема; у хороші походить і у волі поживе. Ні, Олексійку, не віддам з волі та у неволю.

О л е к с і й.

Та яка се неволя? То ви не буваєте по селам та й не знаєте, як тепер добре за панами жити! І казенні дівчата, аж вибрикуючи, ідуть у села за панських; одна одну попережа.

О д а р к а.

Та воно, Олексійку, і правда твоя; чула і я дечогось про се багацько: ідуть і наші городяни за селян, та ще й за панських; та мені ось що: Кандзюбина худоба, а її до біса! Жалко, як достанеться кому другому, а не моїй дитині. Нехай вже, Олексію, так буде, як воно є. Ти з Уляною розійдись та приходь на весілля, буцімто нічого і не було.

О л е к с і й. *(тяжко зітхнув).*

Ой паньматко, паньматко! Ти мене такими річами мов гарячою шиною у серце шпигаєш! Щоб я на весілля прийшов? Не хочу, не хочу!.. Не можу із собою зовладати, бо любов, як сон: ні заїси, ні зап'єш, коли кого нападе. Коли ж нема у вас жалю, піду прямо до свого барина, упаду у ноги і проситиму, щоб віддали у салдати, та й піду на край світа, у Туреччину, де дядько був.

У л я н а *(плаче).*

Тогді, мамо, тільки ти мене і бачила!

ДУЕТ

У л я н а.

Матусенько ріднесенька!

Зозуленька милесенька!

О що ж оце мені ти робиш?

За що мене нещасну топиш?

О л е к с і й.

Не пий ти нашій крові!

Не розривай щирої любові!

Худобу всю мою озьми,

Без неї щасливі будем ми!

(Разом).

Нема бід,

Нема нужди,

Де щира любов.

Дасть і радість,

Дасть і щастя

Нам вірна любов!

О л е к с і й.

Чи вміє дурень же любити?

У л я н а.

Порадоньку він дасть яку?

О л е к с і й.

Тільки знай, що будеш сльози лити!

У л я н а.

Не буде щастя на моїм віку!

О л е к с і й.

Ой згляньте на мою біду!

Улясю за мене віддайте,

Коли ж не віддасте, то знайте,

Я за очима світ піду!

У л я н а

Ой згляньте на мою біду!

За милого мене віддайте;

Коли ж не віддасте, то знайте,

(Разом)

Усюди смерть собі знайду!

Мене з тобою розлучають!

Нехай собі вони се знають:

У л я н а.

Усюди смерть собі знайду!

О л е к с і й.

Я за очима світ піду!

(Обіймаються. Одарка осторонь плаче).

О д а р к а *(підходить до Уляни, ласкає її).*

Годі ж, Улясю, годі, моя доненько! Не розривай мого, серця! Іди у хату та вбирайся; вечір близьенько, скоро старости прийдуть.

О л е к с і й.

Тривай, паньматко! Поки ще Уляна не заручилась, поки ще мені не гріх назвати її своєю, нехай ми попрощаємось, як довг велить. *(Підходить до*

Уляни, говорить з гіркотою та кризь сльози).

Улясю! серденько, рибонько! Бачить бог, як тяжко мені на душі!.. Не можу тобі розказати, як надривається моє серце!.. Прощай... Улясю! (*Плаче, і Уляна гірко ридає*). Прощай, моя зірочко!.. Нехай... тобі бог помога!.. Казав би я тобі — не забувай мене, так закон не велить; ти довжна любити і шанувати, кого тобі бог дасть. А об мені... і не спом'яни!.. Знаю; як ти мене любила, та знатиму, яково буде твоєму серцю жити з нелюбом. Не горюй, Уляно, та не вбивайся!.. Нехай я один за нас за двох буду горе пити!.. Нехай я один буду страждати!.. Коли ж почуєш, що була війна, то й знай, що мене перша куля зведе з світу... Заплач нишком, та й... як собі хочеш. (*Тихо плаче і хоче її залишити*).

У л я н а (*обіймає і не хоче його пускати*).

Олексіечку! мій лебедику, мій соколику! На кого ж ти мене покидаєш?.. Чи так же я тебе любила, щоб пережила розлучення з тобою?.. Ще ти не далеко зайдеш від Харкова, а мене приньме сира збмля! Дойде сяя вісточка до тебе, мій Олексіечку! — не журишь, поплач трошки, відпоминай ту, що тебе щиро до смерті любила, та і надійсь, що бог нас зведе на тім світі докупоньки. Прощай, Олексіечку, прощай!.. була твоя і буду твоєю! (*Обійнявши його востанне, втирає сльози і підходить до матері, з твердістю*). Ходім, мамо; робіть зо мною, що хочете; уже я не тутешня!.. (*Швидко йде*).

О д а р к а (*весь час гірко плакала*).

Світа не бачу за горючими слізоньками!.. Я ж кажу: коли б мені не Кандзюбова худоба, то я б і не подумала за того стидкого та бридкого Стецька віддати таке золото, як моя Уляна; та ба! (*Йде*).

О л е к с і й (у смутку задумався).

Усе то гроші, усе то гроші! Таки куди не подивись, усе вони на світі оруднують! З грішми, що не задумай, так усе і уродиться! З грішми, хоч лежінь, кажуть трудящий; з грішми дурня, невігласа, і почитують і шанують лучче, чим доброго, розумного і роботящого. З грішми можна і бездільничать і других обдирать, та ще замість щоб такого у Сибір, так такому ще і кланяються. Та чого тут далеко ходити? З грішми от і Стецько шанується, мов чоловік; а він, по правді сказавши... що він? — Стецько!

ЯВА СЬОМА

Олексій и Стецько.

С т е ц ь к о (за лаштунками ще відгукується).

Га! Чого? Ось-ось де я! (Виходить, ледве йдучи від втоми, і пихкає). Ге! ге!.. ге!.. Бодай тебе заво... ге! заводила лихоманка, як він мене за... ге!.. завів! Одно те, що насилу дійшов, а тут ще і не потрапив, замість Харкова та учистив аж у Григорівку. Було тобі сватання! З якого б чорта рушники давати, якби я не прийшов? Ще ж і додому швандяти не близько!

О л е к с і й (убік).

І ще з сим дурнем нічого і не зробиш! Заслав було його, так-таки вернувся. (Стецьку). Чого ж ти вернувся? Де ти дів свого тестя?

С т е ц ь к о.

А щоб він злиз! Знаєш: як пішли ми, та усе ідемо, усе ідемо... а він поспіша, аж сопе, та усе поспіша; а

далі став тюпати підбігцем; а там вже — даром що старий — став і підплигувати, неначе панський пристяжний; а я за ним тюпаю, усе тюпаю... та не дожену. От як бачу, що не дожену, гукнув, щоб вернувся та узяв гроші, бо за що він питиме? Кинув йому зо жменю, та як потяг назад, та й не потрапив, та аж у Григорівку просунувся, а відтіля вже сюди; та так утомивсь, що неначе у хрещика гравсь. — А ти чого так посупивсь, мов той кіт, що мишу упустив? Але не слуха, що йому і кажеш...

О л е к с і й (*не слухаючи його*).

Піду тепер до дядька-салдата. Не хочу ніякої поради. Нехай вчить муштри; іду охотою у салдати... (*Швидко йде*).

С т е ц ь к о (*один*).

Ану, Стецько, чи вже спочив? Ходім, голубчику, ще до батька; може, він досі сердиться, що я не йду. Прийду та обую шкапові чобети з підковами, одягну нову свиту... та й мудра ж! Ходім!.. Та не близько ж іти! Аж ген-ген! І не видно відсіля!.. (*Сніває*).

Оцей світ,

Такий світ,

Який собі довгий!

Цілий день проходиш,

Кінця не знаходиш!

Коли б він,

Коли б він

Та був коротенький.

Щоб тут поле,
А тут ліс, —
Недалеко б дідько ніс.
От тут дівка, а тут батько,
А тут їх і хати,
Щоб недовго до них швандяць,
А швидч дочухрати.
А то швандяй,
Швандяй, щвандяй,
Швандяй, швандяй...
(Йдучи все співає).

«Сватання на Гончарівці» ДІЯ ТРЕТЯ

Селянська хата зсередини; на правій стороні довгий стіл, покритий килимом і зверху скатертиною, на ній великий житній хліб. По обидва боки столу довгі лави; на лівій стороні сцени три маленькі лавки. У кутку, на видноті, піч.

ЯВА ПЕРША

Прокіп лежить на лаві за столом і спить.

О д а р к а (*виходить і продовжує говорити за лаштунками*).

Гляди ж, Улясю-душко, не барись. Пов'язавши
скиндячки, пришпили квітку з правого боку, щоб
знати було, що молода, та й виходь піч колупати.
Вже скоро і люди прийдуть... Та що ми без батька
будемо робити? Хоч поганенький, та був; а
теперички із-за свого та треба позичати. Де то він
шляється?.. О, лиха моя година! (*Співає*).

Та лиха ж моя година!

Мене мати втопила:

За п'яницю віддала,

Щоб я, бідна, пропала!

Була собі попівна,

Меж дівками королівна;

Мудрі бублики пекла

І танок усім вела.

Тепер куди гожуся?

З п'янюгою вожуся!

Ні з ким взяти поради

І совіту подати.

Краса моя зав'яла!

Худобонька пропала!

Гай, дівочії літа!

Плачу, як та сирота!

(*Прокип міцно схроннув*).

О д а р к а (*побачивши його*).

Дивись!.. се він спить! — уставай! Скоро люди
прийдуть, давай порядок. Устань-бо! (*Пхає його, він
підводиться, позіхає, потягується і сидячи
дрімає*). Та прочумайся, навіжений! Та кажи
лишень: де оце ти шлявся?

П р о к і п (*все сидячи, позіхає*).

Щось невтямки, де я був.

О д а р к а.

Та вже нігде більш, як на вольній.

П р о к і п.

А побіг би я та спитав. Чи я був там?

О д а р к а.

Та годі тобі: уставай, давай порядок; адже ти
батько.

П р о к і п (*встаючи*).

А може, і справді, що я батько?

О д а р к а.

Ну, тепер кажи: чого ти на вольну ходив, коли я не
веліла?

П р о к і п.

Як чого? Пояса викупати. Хіба без пояса на
сватанні бути?

О д а р к а (*швидко*).

А що ж, викупив?

Прокіп (*в'яло*).

Та еж!

О дарка.

Де ж ти гроші узяв? Мабуть, у тебе є вони? Так ке сюди, на сватання треба.

Прокіп.

Де узяв? Зять дав.

О дарка.

Зять? Бач, який добрий! Ще й нічого, а вже і гроші дає. Зосталося ж в тебе? Та ну-бо, прочуняйся швидче (*пеститься до нього*) та приберись любенько: умийся, щоб хміль пройшов, та підпережись гарненько. Та ке лишень гроші сюди, я сховаю, а після тобі і віддам. Або ке пояс сюди, я тебе підпережу, як змолоду підперізувала. Ти був тогді такий бравий! Чи впам'ятку тобі, як колись раз, ще ти парубком був...

Прокіп (*слухаючи її, розніжився*).

Ге! як на току? — знаю, знаю. Згадав! (*У великому дусі*). Що то тогді гарно було!

Іще того не забув,

Як я парубком був.

З дівчатами женихався,

Цо вулицям усе я щлявся.

А тепер уже не так;

Вже не той у мене смак.

Цур йому вже женихатись.

От на вольну швидч забратись.

Ой жінки ви, цокотухи!

Не смашніш ви від сивухи!

Хоч як хочеш, так цілуй;

А смашніш. як: буль, буль, буль!

О д а р к а.

Давай же пояс сюди, мерщій...

ДУЕТ

О д а р к а (*ласково*).

Ке лиш пояс сюди, моє серденько!

П р о к і п (*ніжачись*).

Озьми пояс, підв'яжи, та легесенько.

О д а р к а (*з великою ласкою*).

Давай, давай, голубчику, давай пояс сюди.

П р о к і п.

А що ж? скажу: голубочко! Нема пояса в мене.

О д а р к а.

Адже ти в шинок ходив викупати його?

Прокіп.

Коли ж грошей не було, знов заставив його.

Одарка.

Бодай тебе заставляла лихая година!

Прокіп.

А чим би я похмеливсь? Тут лиха година!

Одарка (*засучив рукави*).

Та хоч гріх, хоч і два, поб'ю, я п'янюгу.

Ох,, був колись чоловік, тепер спився з кругу!

Одарка.

Поб'ю тобі морду всю,

(*Разом*).

Хоч я тобі й жінка,

Бодай лучше ісказивсь!

Ох, бідна я жінка!

Прокіп.

Та чим би я похмеливсь,

Якби не горілка?

Та чим же я винуват,

Дорога горілка.

Одарка (*у скорботі*).

Так оце у тебе і грошей нема? О, гаспидський чоловік! Щастя твоє, що не такий час, я б тебе так притасувала, що б тебе і чорт не пізнав! Та ще, може, не скоро старости прийдуть, а то опісля серце відійде. *(Кидаючись до нього з кулаками)*. Я тобі, стара собако!.. Я тобі сиві патли пообриваю!.. *(Стук в двері)*. Ох, мені лихо... Сідай швидше... Цур тобі! нехай опісля... *(Сідає з чоловіком і відпочиває)*.

ЯВА ДРУГА

Ті ж і Олексій входить із покійним духом.

О д а р к а.

Е! се Олексій.

О л е к с і й.

Дай боже вечір добрий! Помагайбі вам на усе добре!

П р о к і п *(дуже поважно)*.

Спасибі.

О д а р к а.

Просимо до господи. Сідай, Олексію, щоб, як кажуть, старости сідали. Ти таки прийшов до нас?

О л е к с і й.

Прийшов, тітко, коли не виженете. Знаєте, що я вам скажу: ходив собі по вулиці та ось що зморочивав. Не віддаєте Уляни? так і бить, бог з вами! Дядько каже: не тільки світа, що у вікні, не во гнів вам сее слово. Є дівчат по усьому світу; заплющившись, десяток нагарбаю. Невдаха женитись на Уляні —

найду собі другу. А мені подозвольте подивитись, як люди сватаються; повчусь і собі.

О д а р к а.

Добре се ти, Олексію, вигадав, що покинув за Уляною вбиватись, а теперечки і вона, побачивши твоє роздум'я, і сама схаменеться і полюбить Стецька. Посидь же з нами; казали дівчата — прийдуть на сватання, і музику достанемо, от і ти з ними потанцюєш і Улянї розвадиш.

О л е к с і й.

А де вона? Я б з нею поговорив і навів би її на розум.

О д а р к а.

От там у кімнаті убирається. — Уляно! Уляно! А ходи вже сюди! (*Стукає тричі у двері*). Ох, мені лихо! Оце вже старости! (*Метушиться*). Ти, Олексію, сядь тут окремє біля дверей; а ми, старий, з тобою, як голуб з голубкою. Еге! (*Сідає з Прокопом на передніх лавах біля столу*). Уляно, Уляно! Іди піч колупай; старости вже прийшли. (*Знову той самий стук*). Та іди-бо; що ти не йдеш? (*Біжить за нею і виводить Уляну, що заливається сльозами, і ставить її біля печі*). От тут стій, та соромся, та почервоній-бо; бач, яка блідна, та ні на кого не дивись, усе колупай.

У л я н а (*з гіркими сльозами*).

Ох, боже мій — і Олексій тут!

О л е к с і й (*підходить до неї та тихо говорить*).

Мовчи та диш. Давай певно рушники, а з хусткою підожди, поки дядько-салдат навчить. *(Йде до свого місця і сідає).*

(Знову так само стукають за дверима)

О д а р к а *(сівши з чоловіком).*

Ну, тепер зовсім. Починай, старий!

П р о к і п *(голосно і поважно).*

Коли добрі люди, та з добрим словом, то просимо до господи; а коли так собі, то вибачайте.

ЯВА ТРЕТЯ

Скорик і Тиміш входять із цівками; у першого пахвою житній хліб. Стецько у новій свиті та дуже великих чоботях, весь час охорошується, не знімаючи нової високої шапки.

С к о р и к *(тихо Тимішу).*

Ти ж, товаришу, как у паходах не бувал, света не видал и нечаво не знаєш, так у речах не суйся за умілими, а ожидай команди, та только подтакуй. Вот і увесь пароль. *(Стецьку тихо).* Та сніми ж шапку, новобранець! У первый раз во фрунте. *(Оговтавшись, підходять).*

П р о к і п *(дуже поважно).*

А що ви за люди, і відкіля бог приніс?

С к о р и к *(теж з повагом).*

Прежде усево позвольте во фрунт стать і без темпов вам честь отдать, а просто поклонитца и добрым словом прислужитца. Прежде паслушайте

нас, а после уж будет от вас приказ. Кагда будет теє, так ми і онеє; когда ж наше слово не в прийом, так ми адретируємося і проч пайдьом. А што ми не дезертьори, і не марадьори, і без худой науки, так вот вам хлеб святой у руки. *(Подає хліб)*.
Пожалуйте.

Т и м і ш *(кланяючись)*.

Так-таки, так.

П р о к і п *(приймає хліб, цілує і кладе біля свого)*.

Хліб святий приймаємо, а вас послухаємо; коли ж ваша річ не до діла, то не треба і вас, і вашого хліба. Сідайте, люди добрі; може, здалека ідете?
(Старости сідають і садять Стецька біля себе).
А відкіля ви, панове, з якої землі?

С к о р и к.

Ми з землі дальної. Кали слыхали, аж з Франції.

С т е ц ь к о.

Вже й видно — москаль, зараз і збрехав. Ми притьмом з-за Харкова *(Тиміш його утримує)*.

П р о к і п.

Що ж то за земля? Чи далеко вона відсіля?

С к о р и к.

Не близько. Іщо аж за Москвою будет верстов сто.

Т и м і ш.

Так-таки, так.

Прокіп.

Крий боже, як далеко! Мабуть, на кінці світа! Туди ворон нашої кості не занесе! — Хороша ж сторона?

Скорик.

Старана важная! Туда і за всево свету господство з'езжаєца пажить, пагулять...

Прокіп.

Чи там же кабаки, чи вольна?

Скорик.

Там об кабаках і не слишно; усе п'ють без заказу.

Прокіп.

А горілка дешева?

Скорик.

Ніпочому. Там горільчані каладізя.

Прокіп.

От сторона, так-так! Ще лучче Косолапівки. Тим-то і господство туди унажа. Е, якби нам, жінко, туди на слободу перейти, та хоч би раз у таких колодязях скупатись! Ви ж в нас постоем, чи що?

Скорик (*каже швидко*).

Нет, ми прахадяца, партийонна каманда. А вот з нами какая гисторія, просимо паслухать. Раз у прошлом у годі були ми у паході, у диком народі. Семдесят городов разорили, тридцять полонили, а один траншеями осадили. А У евтом городі как раз

сидел вот евтот (*показуючи на Стецька*) дикой князь. Войско ево штурмуєт, а он знай себе бунтуєт, паднімаєт угору плечі і гаворит такії речі: з городом вам атдамся завсєм, толькі патеште мене тем, оддайте міне алі птицю, алі чорную куницю, алі красную дівицу, какою у вас ізберу і до себя приведу. Генерал нас призвал, такії речі і сказал: ти, Осип Скорик, па всему свету пабувал, усю Туреччину ізхадил і в Рассею захадил, ти з ним пайди і в Німецію зайди, іщіте таково дива, шукайте, і как найдьош, ему аддавайте. Вот ми как пашли, тридцать государств прашли, а такова дива не нашли. Я було у ретираду астался, так наш дикой князь затылся; усьо ішли, ішли, і учора у єтот город, — как завьотца, не знаєм, — пришли; тут разом пала нам пароша...

С т е ц ь к о (*уважно слухаючи*).

Бов, бов, бов! То по москалевій брехні дзвонюць.
Яка літом пороша?

С к о р и к (*до нього зі злістю*).

Малчи, шпийон! Не дасть закону сполнить.

С т е ц ь к о (*тихо*).

Дарма, бреши, бреши; до чого-то воно дійдеться.

С к о р и к.

Вот как пала пароша, і на пароші след увидали і слідіть стали. Наш дикой князь татчас па следу взнал і как апеченой закричал: вот мая ні птиця, ні чорная куниця, а красна дівиця! Пайдьом ейо ськаты і на нейо пароль узять. Вот ми па следу и пайшли і да вашово дому пришли. Тепер ми себе розсуждаем: певно, наша ні птиця, ні куниця, а красная дівиця, у

вас у хаті, тут ёй і палучить желяем. А па ёвтой мові будзьте усе здарові. Нашому слову канець, а ви дайте делу вінець.

Т и м і ш (*все продовжуе*).

Так-таки, так.

С т е ц ь к о.

Бач, куди карлючка закандзюбилась! Не з чорта хитрий і москаль!

П р о к і п (*все з повагом*).

Що се за напасьт така? Відкіля се ви, панове хранцузи, таку біду на нас накликаете? І якого нам дикого князя поставляете? Що воно таке є, кажіть? Щоб нам нашого не втопить.

С к о р и к.

Е, хоч наш князь і дикой, одначе он штукар веллкой! Как на свет родился, то ішо з сабою не бился; кагда ж ляжет спать, так ат нево і слова не слыхатъ; і таки з худоби кой-што мае, і кагда абедае, зубов не позичае, а собственими своїми кусае; ат вади ні разу п'ян не бивал, і нікагда у себя грошей не крал; у кампанії знае честь, свічей і сала не ест; ум і разум за ним ведьотця, он на стену не дерьотця. Тепер ви делом розмишляйте, а нам ответ давайте.

О д а р к а (*Уляне, яка стоїть непорушно*).

Колупай швидше піч, колупай!

П р о к і п (*подумав, поважно*).

Ось що ми зробимо: хліб святий приймаємо, доброго слова не цураємось; а щоб ви нас не порочили, буцімто ми передержуємо куніці або красні дівиці, так ми вас пов'яжемо. Чи так, жінко?

О д а р к а (*весело та ласково*).

Роби як знаєш. Ти батько і нам усім голова; як скажеш, так і буде.

П р о к і п.

Еге! Дочко, а годі піч колупати, давай чим оцих хранцузів пов'язати.

С т е ц ь к о (*злякавшись*).

Ану, ну; до чого дійдеться, то я і навіткача.

О д а р к а (*підійшовши до Уляпи, весело*).

Іди ж, іди. Чуєш, що батько велить? Може, нічого не придбала та вже і соромиться. Не вміла матері слухати, не вчилася прясти, не заробила рушників, в'яжи ж хоч валом. А ке лишень, що в тебе там є? (*Тягне її проти волі*). Та іди-бо; ще й опинається.

С к о р и к (*підійшовши, утримує Одарку*).

Пастой! — Делаїш темпи, без флігельманта. Кагда не знаєте порядку, спрашуйте бувалих. Прежде надобно сполнить закон. Ми усьо знаєм: видали, как єто делается і у Франції, і у Туреччине, і у Рассеї. Вот што: садись, мать. А ти, девка, пакланися батюсьці і матусьці на-троєча, дякуй за хлєб, і соль, і за науку, і праси благаславления на добройо дело. Вот как усьода делается. (*Сідає*).

Т и м і ш (*все повторює до речі та не до речі*).

Так-таки, так.

С к о р и к. *(Уляні).*

Кланяйся ж у ноги, без темпов, по слову. *(Уляна, заливаючись сльозами, кланяється в ноги тричі, а Скорик примовляє).* Раз, у другий, у третій.
Полно.

П р о к і п *(коли вона йому кланяється).*

Та буде ж, буде; та годі ж, годі. Давай щвидче по чарці.

С к о р и к.

Ну, тепер матусьці: раз, у другий, у третій. Полно.

У л я н а *(вклоняючись утретє, залишається перед матір'ю на колінах і гірко плаче, тримаючи її за руку).*

Ненечка моя ріднесенька! Лебідочко... перепілочко!
У останній раз прошу тебе: не топи свого дитяти!..
Дай мені на світі пожити!..

(Олексій стоїть осторонь і, зворушений, втирає сльози).

О д а р к а *(крізь сльози).*

Годі ж, Улясю, годі, доненько! Устань же, кажу тобі. Сього вже не буде. Давай там, що є. *(Бачачи, що Уляна не встає, починає сердитись).* Та кажу ж тобі, що давай. От тільки не винесеш, то я тебе зроду не біла, а тут за патли потягну.

Т и м і ш.

Так-таки, так.

У л я н а (у відчай).

Боже мій милосердний! (Йде і, звертаючись до Олексія). Тепер, Олексію, прощай на віки вічні! (Йде, заливаючись сльозами).

О д а р к а.

Дурна, дурна! Так і я не хотіла за свого Прокопа, на стіну лізла; а далі — й нічогісінько.

С т е ц ь к о.

Еге! Воно так: спершу не хоче, а далі і сама захоче.

(Уляна виносить на дерев'яній тарілці два шитих рушники, хрест-навхрест покладені, і підносить насамперед до Скорика і кланяється. Коли він взяв, вона інший підносить Тимішу і, відійшовши у сторону, плаче).

С к о р и к (взявши рушник, встає та кланяється, тримаючи його в руках).

Спасіба батюсьці і матусьці, што свайо дитя рано будили і доброму делу учили. Спасіба і маладой, што рано уставала, тонко пряла і харошеньки рушнички придбала!

Т и м і ш.

Так-таки, так.

С к о р и к (Тимішу).

Ану, товаришу, зав'яжи мене, а я табе. (Один одному зав'язують рушники через плече). Вот так: штоб не зводили на людей напраслини. Уперьод наука. Завсем — скачи, козак. (Сідають на своїх місцях).

А што ж? Делайте дело з канцом. Ми приведьонние,
ми не стак віноваті, зв'яжіте і колонновожатаво.

С т е ц ь к о .

А князя і забули? Хоч би тобі на сміх чим-небудь
оплутали.

О д а р к а .

Давай же, Улясю, хустку молодому.

П р о к і п .

Ну-бо, ну-бо, мерщій; пора частувати.

У л я н а (*ломаючи руки*).

Вже ж, матінко, що хоч роби зо мною: лай, бий, хоч
до смерті вбий, а не дам нелюбу хустки!..

О д а р к а (*схопившись до неї*).

Та що се ти, Уляно? Чи на тебе біс напав, чи що?
Кінчай діло, кажу тобі!

У л я н а .

З місця не піду, хоч вбий!

С т е ц ь к о .

Та чого ти їй у пику дивишся? За патли та в
потилицю!

Т и м і ш .

Так-таки, так.

О д а р к а (*розсердившись*).

Та що се ти задумала? Як се можна хустки не давати? За якого ж ти гаспида рушники подавала? Та я з тебе дух виб'ю!.. Та я не подивлюсь, що ти молода...

С к о р и к *(підійшовши, розводить їх).*

Пастой, мать, ста не просто. *(Подивившись Уляні у вічі).* Наслано, я вам гаварю, што наслано; та не побаїмся насипки, умеем і атаслать. Ми бували по свету: бували і у Франції, і у Туреччині, і у Рассеї, видали види і знаєм, што к чому. У меня не долго: скажу французскойо слово, так праженьом хоч какую насилку. Пайдьом сюда, у куток. Не смей ніхто падхадить к нам. *(Відводить Уляну убік і розмовляє з нею. Вона стає веселішою. Тим часом...)*

О д а р к а.

Наслано! Ох, мені лихо! А хто б то і наслав? Чи не врагова Сосюрчиха? Так і є. Колись на базарі полаялись з нею, так і похвалилась: я тобі, каже, віддячу. А учора я і бачила, що усе округ двора сновала, чи збирала що, чи підкладала, а я й байдуже! От же таки і віддячила!

С т е ц ь к о *(голосно позіхає і потягується).*

Цур йому, сьому сватанню: яке довге! Коли б швидше спати!

У л я н а *(вислухавши все від Скорика, у великій радості тікає).*

Зараз, дядьку, зараз.

С к о р и к *(підходить до місця і сідає).*

Как рукой знял. Вибрикуючи пабегла і зараз усьо принесьот. Ета хто-то і наслал, та не умеючи. Уж с етаким не справітця-та! І пагразней попадались і у Франції, і у Туреччині, і у Рассеї, і где ми па паходам хадили, та і тих за пояс затикали. Да нас же прихадили вчитця-та.

О д а р к а.

А що, пане старосто, якби я вас попросила: чи не можна що подіяти мому Прокопові? П'є непросипуще! Я б вам спасибі сказала.

С к о р и к (*підходить і довго дивиться йому в очі*).

Дано, зразу вижу, што дано; та ста хто-то з умом і дав. Много мине будет мароки. Вота, каби его у службу, та до нашаво хвельтхвебеля, так тот би атучил. (*Сміється*). Тот би без нагаворов, а просто, палочками; так би і глядеть на сивуху не стал. Тот-то служба святая. (*Співає*).

Ми, как в службу поступаем,

Всю натуру оставляем.

Бил ти п'яніца і мот, —

В службе будеш ти не тот.

Палка! дело ти святое;

Ум і разум нам дайош.

Бррсиш, брат, ти всьо пустое,

Как к фельдфебелю попадьош!

Ах, фельдфебель, друг любезной!

Вместо кр'ястнаво отца.

Полтораста ти улепиш

И поправиш маладца!

Адначе не бойся, старой, не бойся; я пашутіл.
(*Сідає*). Справимся і без палочок. Недаром хадили па Франції, па Туреччине, да у Рассею заверталиста: што-небудь да знаем. А вот што сделаем: даждьом маладика, так нада-те будет єво, как ястреба, три-девять зарей виводить, та кае-што пафранцузськи гаварить, што знаем, а там падкурим та напоім. (*Тимішу*). Юк, мусье?

Т и м і ш.

Так-таки, так.

С к о р и к.

Ну, харашо, когда так; будеш дяковать.

(Уляна, весела, рум'яна, виносить приготоване нею і вкрите складеною шовковою хусткою, підносить до Стецька та кланяється).

С т е ц ь к о (*у повній радості встає, засукає рукави і, не взявши ще, звернувшись до батька і матері, кланяється і каже, перериваючись сміхом*).

Спасибі матері... що вчила батька спати... та будила... прясти...

(Поки він говорив, Олексій узяв з-за нього хустку, що підносилася, і швидко зачепив її за пояс. А Стецько, проговоривши, схоплює, не дивлячись, великий гарбуз. Стоїть здивовано, роззявивши

рота, і тримає його перед собою. Уляна кидається до Олексія, що поспішає до неї).

(Разом).

О л е к с і й

Тепер ти моя на віки вічні!

У л я н а.

Не покину тебе до смерти!

О д а р к а *(не бачачи, що трапилося зі Стецьком, а бачачи Олексія і Уляну, що обіймаються, схоплюється з серцем).*

Що се, що се таке? Що се?

С т е ц ь к о *(заслонивши Олексія та Уляну, підносить їй близько до обличчя гарбуз).*

Гарбуз! Хіба повилазило? Ось бач; хоч покуштуй!

О д а р к а *(у подиві, стоїть з піднятими руками).*

Що се таке? Та се нас обморочено!

О л е к с і й *(кидаючись до неї).*

Ні, матусенько, се не морока, се правда святая, хоч перехрестись. Таке моє щастя: мені досталася хустка, а урагу мому — гарбуз.

С т е ц ь к о.

Так поміняймося ке.

У л я н а *(також кидаючись до матері).*

Матусенько, моя ріднесенька! Божая воля на те, щоб я пожила ще на світі. Благослови ж мене і мого Олексія!

С т е ц ь к о.

Поблагослови їх оцим гарбузом по потилиці.

О д а р к а (у *сильному гніві*).

Щоб я вас благословила? Нехай вас сей та той благословить. Не буде сього, не буде...

Т и м і ш.

Так-таки, так.

П р о к і п.

Та ну-бо швидше благословляй; пора по чарці.

О д а р к а (*швидко і кричить*).

І ти, п'яниця, туди ж? Знай свою вольну, а у моє діло не мішайся; тебе не довго то й битиму. А вас от як благословляю: тебе, проклятий халахуре, волоцюго, поблагословлю тією чаплією, що мені на лихо скував. Усю на тобі потрошу, та у придачу трясями, та болячками, та стонадцять куп лихорадок. А тобі увесь гарбуз розтовчу об голову, усі патли тобі пообриваю, коси твої вирву, та таки з Стецьком і обвінчаю, обвінчаю, таки обвінчаю! А ти, пройдисвіте, вон з моєї хати! Подай лишень хустку сюди; подай, подай, подай... (*Задихається від гніву і хоче відібрати хустку у Олексія*).

С к о р и к.

Трррр! трррр! трррр! настоящий батальной огонь. Тепер пайдьом у сикурс на штики. (*Стає між*

Одаркою та Олексієм). Послушай, паньматка, мене, бувалаво...

О д а р к а.

Не хочу, не хочу нічого слухати...

С к о р и к.

Та паслушай...

О д а р к а.

Нехай віддасть хустку Кандзюбенку, а сам віється з хати і щоб мого двора йе знав!

С к о р и к (*притупивши ногою*).

Так цить же, кажу-гаварю табе. Зараз кабилою станеш, вот только скажу французское слово.

О д а р к а (*злякавшись, затискає рот*).

Ох, мені ж лихо! не буду ж, не буду!

С т е ц ь к о (*у великій радості*).

Ану, ну: зроби її кобилою; я ще не бачив, як чоловік звірякою перекидається. Так коли б ще заржала; то-то б сміху було.

С к о р и к (*Стецьку*).

Малчи і слухай камандних слов. Не бісись, Одарко, і поблагослови своїх детушок.

О д а р к а.

Як собі хочете; біситись не буду і благословляти не хочу. Нехай віддасть хустку. Я в нього з горла видеру...

С к о р и к.

Не шуметь! Паслушай толком. Вот сколько я земель ні прахадил, бил у Франції, у Німеції, у Рассеї і у Туреччині, та вот і до вас прийшол...

С т е ц ь к о.

А за Харковом що був, так і не кажеш?

С к о р и к *(погрожуючи йому).*

Смирно! — Ну, так во всех землях такой закон: каму дана хустка, тот і жених, каму паднесуть гарбуз, вот как би нашему Кандзюбенку, тот ступай вон. Єта ужо спаконвеку так, і закону переменіть не можно. А хто ад єтаво закону адступіться, таму грех смертельной и на скатину падьож будет.

О д а р к а.

Та у нас ні волика, ні коровки. Усе мій старий попропивав, нічому і здихати.

С к о р и к.

А миру хрестьянскаво не жалееш? А што тогда скажеш, как у всьом светі повиздыхает скатина? Так што табе тагда будет? Зараз тебя на абвахту та пад ваенной суд.

П р о к і п.

А під суд як підложуть, так там і по-поворушитись не можна.

С т е ц ь к о .

Ану, ну; до чого-то воно дійдеться?

С к о р и к .

Єто первое дело. А другую речь пагаваря: зачим ти не хочеш аддать дочки за Алексія? Парень важной, разумной, ремесной, да іщо ж і племенник мой.

О д а р к а .

Так крепак...

С к о р и к .

Ех! Што мне з тобой как з рекрутом гаварить! Ти военнаво артикула не знаєш і усьо здор пореш. Паслушай меня, я присяжнай чалавек: я не мажу неправди гаварить. У казьонних мужичков начальники, а у подданих памещики камандери, а усем галава батюшка гасударь. Ат ево милости приказано усем нікаво не абіждать. У Алексеєва барина людям житьйо славнай, і у них усєво довольно.

П р о к і п .

А в них у селі чи кабаки, чи вольна?

Скорик.

Вольная, брат, вольная. На десять верстов кругом кабацкаво духа і не слыхать.

П р о к і п .

От сторона! Так чого тут і думати? Не дровичь, Одарко!

О д а р к а.

Але тривай лишень!.. Так бач, пане старосто, у Кандзюбенка худоба... Серце болить, як згадаю!..

С к о р и к.

Ага! Так ста уж не просто. Харашо; ми умеем, как і з етім справітця-та. А поставте сюда ослончик. *(Виконують)*. Так. Тепер азьми миску, етима четирия пальцами, і принеси сюда. Та сматри, іменно етима пальцами.

О д а р к а.

Ох, мені лихо! Чи не будете ворожити?

С к о р и к.

Нічаво, не пугайся; ето не ворожка, а снять з тебя нада-те насипку. Ми не даром па усем местам хадили. Зніму, штоб ти ад неї не зачახла.

О д а р к а *(низько кланяючись)*.

Ох, батечку, годубчику! робіть швидше, що знаете; так і чую, як мене з-за плечей бере. Так миску вам подати?

С к о р и к.

Миску, та вот ефтими пальцами. *(Вона приносить, і він ставить її на лаву і, знявши свій рушник, віддає Тимішу)*. На, таваришу; падерж пачотной знак. У ефтаком делі не следует прапускать нікакой еволюції. Держи ж ево, вот так, по-нашому. ваєнному: пад куроқ. Да зделай дружбу, не зварачивай ево, а то штоб либо меня, либо тебя у три погібелі не звернуло. Тепер, стара, азьми водянчик з водою і держи тутеча, а я кой-шта палажу. *(Виймає з кишени папірець і дістає речі)*.

Вот из французскава каравая весільная шишка; ми ёю паложим у миску. Так. Тепер усе атайдїть на аванпости, у куток, і ніхто ні пари з уст. А ти з рушником стань тут. (*Ставить Тиміша біля себе*) Тепер, Одаріє, лий у миску воду та приговорюй французское слово голосно: плюх, плюх, плюх! (*Одарка зробила, примовляючи*). Тепер на, з турецкой церкви свечичка; засвяти ёю; неси сюда, та не погаси, а то только тебе і на светі жить. (*Засукає рукави; Одарка, вся тремтяча, приносить запалений восковий недопалок*). Дай сюда. (*Приліплює його до миски*). Теперича усе зажмуртєсь і не маги ніхто шевельнутца. Ну... починається нашеє дело... Гу!.. а самаво так лихорадка и бйот. Ёто уміючи наслано; та нічаво, не пасилуєш. Одаріє, рожденная, молитвенная, крещенная, вінчанная, покрита!.. скажи... как тебя: чи із плечей берьот, ілі у очах рябієт?

О д а р к а (*тремтячи*)

Та... із-за...плечей... і у очах...

С к о р и к.

Французская, па усьому вижу, што французская насилка; у нас, у ваєнних, ёто не диковина. Зляя насилка! Адначе справимся-та. (*Співає*).

Тара, бара, мара, деларжан!

Пуру, буру, туру, акерман!

Бендер, кардаш,

Дюпень, мар'яж,

Йок пшик, йок пшик.

(*Топить свічку у воді*).

Банжур, мадам Одаріє, снято! Ат каво прийшло, на таво найшло. Паздравляю, мадам Одаріє! не рябей! Вота, сматріте усе у воду смелаво: хоч би тебе адна скатинка, али коровка, али што-небудь із Кандзюбиной худоби. Нічаво нет; усьо пашло геть. Сматрїт, сматрїт!

П р о к і п (*підходить і з острахом заглядає в миску*).

Але і справді! Хоч би тобі воловий хвіст, нема нічого.

С т е ц ь к о (*уважно дивлячись у миску*).

Хоч би тобі одна скотина; тільки сама моя пика зосталася.

Т и м і ш (*також дивиться*).

Так-таки, так.

О д а р к а (*оговтуючись*).

Чому ж там і зостатися, коли я сама бачила, як усе повиплигувало геть!

С к о р и к.

От так же, Одаріє, повиплигуєт і уся худоба Кандзюбина з тваєй пам'яти, как ти ефтую воду вип'єш, п'ючи єйо каждоденно по нап'орстку, натошакa. Как воду кончиш, так і жалковать перестанеш. А наші молодії, как будут любитця та, дружно жить, та не лінуючись работать, так і зберут іщо паболш, чим у Стецька. Да вот і я: ходил па Туреччине па Франції, па Рассеї да і сабрал п'ятьдесят целкових; так па смерти маєй усьо запаведаю Алексею; он меня і пахаваєт...

С т е ц ь к о.

Якби мені гроші віддав, я б тебе, урагового москаля, сього дня б у домовину. Вже я бачу, до чого воно іде.

О д а р к а (нарешті, відпочивши).

О, спасибі ж тобі, пане старосто! Таки як руками зняв. Тепер мені не тільки що Стецька, та і усії його худоби нічогісінько не жалко. А Олексія вже полюбила, мов ріднесенького сина. Ходіте ж, діточки, сюди. (Обіймає Олексія та Уляну.) Будьте ж здорові, як вода, а багаті, як земля, а красиві, як весна!

С к о р и к (скрикує).

Ура! наша взяла!

С т е ц ь к о (задумавшись, злякався від його крику).

Тю на твою голову. Ще й весілля не було, а він вже і гука. Оттака-то московська віра!

С к о р и к.

Тепер, таваришу, падавай знак сюда. (Нав'язує рушник). Спасіба ж вам, данове-сватове, за ваше паслушаніє і любов. Тепер нада-те сполнить закон і канчать дело. Сідайте ж ви тут. (Всаджує старих людей на їхні місця). А ми, таваришу, тут. А маладії пастойте.

С т е ц ь к о (сідаючи біля старост).

А князь осьдечки сяде.

С к о р и к.

І нет, брат; уж не здивуй. Минулось твайо княжество! Али сядь себе, али вон пайди. Нуте ж, скажем законнойо слово: панове сватове!

Прокіпі Одарка (*разом*).

А ми раді слухати.

Скорик.

Што ви жалали, то ми зделали. А за сії речи дайте нам горілки гречи.

Одарка

Просимо на хліб, на сіль і на сватання!

Скорик.

Вот тепер нада-те садавितца по закону. Молодії! Просимо на посад. (*Усаджує Олексія та Уляну на великому місці: батька та матір — біля Уляни*). Тут батюшка, а матушка здеся, штоб близько поратись. А ми, товаришу, здець. (*Сідає з Тимішем біля Олексія*).

Прокіп.

Та мерщій давайте отраву; пора по чарці.

Стецько.

Бач, як попарувались! Я вже бачу, до чого воно дійдеться.

Одарка.

Та сідай, Стецю, з нами, та й повечеряєш. А от скоро і дружечки прийдуть, то й потанцював би з ними.

С т е ц ь к о (*співає*).

Бодай не дождали,

Щоб я з вами їв!

А ось що скажу

Оттут вам усім:

Мати, ісказися,

Батько, подавись,

Жених, провалися,

Москаль, утопись.

Тепер же ти, Уляно,

Аж ось мене послухай:

Ой, плач тепер, небого,

Потилицю чухай.

Жених твій крепак

(Нехай йому болячка!),

Через нього і ти стала

Не хто, як крепачка.

Крепачка, крепачка,

Крепачка, крепачка,

Крепачка...

(Збирає шапку та гарбуз, ховає її і виходить, усе продовжуючи співати: кріпачка! Зачинивши двері, знову виглядає і кричить: кріпачка! і знову часом виглядає і те ж кричить).

(Тим часом Одарка виносить тарілки та інше приладдя; розставивши все по порядку, подає на стіл миску та ін.).

С к о р и к *(тим часом нарізав хліба).*

Вот тепер па трудах можно і порцію подавать.

П р о к і п.

Насилу за увесь вечір розумне слово сказали.
(Наливає горілку та підносить до Скорика).
Пожалуйте, пане старосто!

С к о р и к *(тихо відводить його руку).*

Пожалуйте, пане свате, ви вперьод викушайте.
Может, намішали французької бурди, што і на
стену надерьомся. Да і у Туреччині завсігда
приговорюють: у каво у руках, у таво і в устах.

П р о к і п.

Будьте ж здорові! *(Випиває поспіхом).* А!..
кабацька!.. розведена! Що б то на вольній узяти!
(Пригощає Скорика).

С к о р и к *(взявши чарку, каже скоро).*

Єщо п'ю за здравье, вам скажу какое: чарочка моя
кругленька, налита з краями ровненько; тим, тим ти
мене мила, што оченно полна. Кагда втоплю в тебя
свої уста, так вам скажу: многая лета! Не бойсь,
чарка, я тебя не струшу, лейся в горло, возвесели
салдацкую душу; а штоб мене не сухо пить, так при

чарке вот што стану гаварить: здравствуй, батька с маткой, веселітєся своєю дитяткой; радость вашу величайтє і нас не забувайтє. Здравствуй, князь с княгинєю, з молодою господинєю. Любітєсь, пийтє, гуляйтє і чоловєчєство розпложайтє. А, наконец, вот мой пароль: здоров'я всєй кампанії чесной!
(Випиває та бризкає вгору). Штоб так наші маладїї вибрикивали!

О д а р к а.

Кушайтє ж страву, просимо. От же і дружечки ідуть.

(Прокіп пригощає горілкою дівчат, що прийшли; вони не п'ють, він усє випиває).

Х о р д і в ч а т *(починають співати за лаштунками).*

Та ти, душечко, наша Улянко!

Обмітайтє двори,

Обмітайтє двори,

Застилайтє столи,

Кладітє ложечки,

Срібні блюдечки,

Золотії мисочки,

От ідуть дружечки!

1-я д і в ч и н а *(кланяючись, і всє за нею).*

Дай боже вечір добрий! Помагайбі вам на усє добре.
(Олексій та Уляна, підвішись, кланяються).

О д а р к а. Спасибі, дружечки! Просимо на хліб, на сіль і на сватання. Сідайте сюди, дівчата. (*Усаджує їх біля Уляни*). От же вам і ложечки; брусуйте, друженьки, брусуйте...

С к о р и к (*продовжуючи їсти*).

Вот едак і у Франції: сперва покушають страву, а там і яловичину покрийпуть.

2-я д і в ч и н а.

Та нам же при людях їсти не подоба!

3-я д і в ч и н а.

Лучче ми вам заспіваємо та ваших молодих
возвеличаємо.

С к о р и к (*залишивши їсти*).

Ех, девушки! патеште нас, патеште пісеньками.

Х о р д і в ч а т

Ой чому, чому

В сім новім дому

Так рано засвічено?

Улянка рано вставала,

Русу косу чесала,

Матінку питала.

О д а р к а (*весь час цієї пісні плакала*).

Ох, дружечки, сизі голубочки! Не розривайте мого
серденька жалобними пісеньками. Як здумаю та

згадаю, як мені без Уляни зоставатись, так за
слізюньками світа не бачу! Зостануся з п'яницею, і
вже добра не ждати.

С к о р и к.

Нечево плакати; вот тут-то і пайдьот тебе дабро.

О д а р к а.

Де вже добра ськати!

П р о к і п.

Добра? Осьде дабро.

ВОДЕВИЛЬ

П р о к і п.

Хто дабро п'є, той знай все спить;

А хто все спить, той не грішить.

Чого ж нам тут вередувати?

Приньмімось лишень куликати,

То й вродиться дабро той час.

Не було сварки,

Не буде лайки,

Горілочка зупинить нас.

Як нап'ємось та полягаєм,

Прокинувшись, давай знов пити;

Та так собі і прогуляєм.

А що, Тиміше, як?

Тиміш.

Так-таки, так.

Прокіп.

Коли ж тут лаятись і битись?

З горілкою добро нам жити!

(Разом).

Прокіп.

Коли ж тут лаятись і битись?

З горілкою добро нам жить!

Всі.

От тут-то лаятись і битись!

З горілкою нам лихо жити!

О д а р к а.

Як жінка стане мужика

Товкти і вчити, часто бити,

Тоді нам добре буде жити.

Тепер же правда в нас яка?

Куди ні повернись, старші вони.

Мужик дуріє,

На все він сміє,

Не слухає ні в чім жони.

Ось нуте лишень нам піддайтесь,

Під нашу дудку гопака

Скачіть, мовчіть і не брикайтесь.

А що, Тиміше, як?

Т и м і ш.

Так-таки, так.

О д а р к а.

Нехай вчить жінка мужика!

То й правда буде не така.

(Разом).

О д а р к а.

Нехай вчить жінка мужика!

То й правда буде не така.

В с і.

Не вчити жінці мужика;

На світі правда не така.

О л е к с і й і У л я н а.

Тоді на світі правда стане,

Тоді добро меж нас прогляне,

Як щира буде в нас любов,

Не буде лайки, ні розмов,

А що, Тиміше, як?

Т и м і ш.

Так-таки, так.

О л е к с і й і У л я н а.

Як станемо усі любитись,

За що нам буде вже сваритись?

В с і.

Як станемо усі любитись,

За що нам буде вже сваритись?

С к о р и к.

В паходах всюди пабував,

Каких земель не павидав!

Так знаю всьо, і вот порада:

Вперьод всево так треба-нада

Увесь народ ва фронт паставить,

Меня фельдфебелем наставить.

"Муницу бережи

Аль пряжку падв'яжи".

Кагда ж судьям тут брать взятки?

І лекарям народ морить?

Кагда матать нам без аглядки?

На зло не будет часу, вірно.

Чуть што не так, каманда "смірно"!

І фуктель паказал ім бравой,

І "с места марш все: левой, правой!"

І в ногу будуть все хадіть,

Кагда ж тут есери завадіть?

А што, тавариш, как?

Т и м и ш.

Так-таки, так.

С к о р и к.

Ах, матушка военна служба!

В тебе адной любов і дружба!

В с і.

Ах, матушка военна служба!

В тебе адной любов і дружба!

С т е ц ь к о (перед тем возвратившийся).

Ось і я до вас вернувся,

Ось і я вже схаменувся;

І женитися не буду

Ні до віку, ні до суду.

Своїм дітям закажу:

Не женітесь, не казітесь,

Так і батькові скажу:

А чому він оженився?

Я б без нього народився.

Всяк про щастя все питає,

А того ніхто не знає,

Що тогді б прийшло добро,

Якби не женивсь ніхто.

А що, Тиміше, як?

Т и м і ш.

Так-таки, так.

С т е ц ь к о.

От тогді б прийшло добро,

Якби не женивсь ніхто.

В с і.

От і згинуло б добро,

Якби не женивсь ніхто.

Т и м і ш.

Гай, гай, товкуєте об чім!

Тогді добро ми будем знати,

Як що-небудь не так зовсім, —

А нам не спорить, а казати:

Та так-таки, так.

Хоч луплять волость писарі;

Жінки у гречку знай все скачуть;

В горілку воду шинкарі

Знай ллють; та що робить? всі кажуть;

Та так-таки, так.

Багатий дметься, мов шкурат,

І часом бреше, пальці знати!

Сам бачиш? — він чортяці брат,

Не треба спорить, а казати:

Та так-таки, так.

(До глядачів).

А що, чи можна вас спитать?

Чи сватанням вам не остили?

Як нічого про те сказать, —

Плесніть, панове мої милі!

От-так, от-так!

ФІНАЛ

В с і.

Поки добра на світі ждати,
Так нам оттут хіба дрімати?
Ану! почнем лишень гуляти!
Горілка є, музика гра.
Дівчата! Нуте танцювати!
Трара-рара, трара-рара.
(*Загальні танці*).